N. HERMAN

Bog nadohvat duše

NICOLAS HERMAN
zvani
BRAT LOVRO

BOG NADOHVAT DUŠE

Razgovori, zapisi i pisma
Nicolasa Hermana,
poznatijega pod redovničkim imenom
Brat Lovro od Uskrsnuća, karmelićanina

KS

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST
i
HRVATSKI KARMELIĆANI
ZAGREB 1982.

Ova knjižica razgovori, zapisa i pisama Nicolasa Hermana ili Brata Lovre od Uskrsnuća (1608-1691) priređena je na temelju dvaju izvornih izdanja spisa Nicolasa Hermana iz 1692. i 1694. Prvo je:

MAXIMES SPIRITUELLES, fort utiles aux âmes pieuses, pour acquérir la présence de Dieu, recueillies de quelques Manuscrits du Frère Laurent de la Résurrection, Religieux Convers des Carmes Déchausses, avec l'abrégé de la vie de l'Auteur et quelques Lettres qu'il a écrites à des personnes de piété. Paris 1692,

a drugo:

LES MOEURS ET ENTRETIENS du Frère Laurent de la Résurrection, Religieux Carme dechausse, avec la Pratique de l'Exercice de la présence de Dieu, tiré de ses Lettres. Châlons 1694.

„Ne trebam išta drugo raditi doli ljubiti i biti radostan u Bogu... Sav je moj život savršena sloboda i neprestana radost.“

Nicolas Herman, zvani Brat Lovro
(1608-1691)

SADRŽAJ

Uvodni komentar

1. O raznim izdanjima i ponovo otkrivenoj vrijednosti 9
2. Tko je brat Lovro? 11
3. Obraćenje, obraćenja ili obraćanje 12
4. Temeljna poruka: Vježba nazočnosti Božje 13
5. Odnos prema obrazovanosti 14
6. Vježba nazočnosti Božje - težak ili lagan put 14
7. Tema patnje 17
8. U očima suvremenika 18
9. Povezanost s karmelskom baštinom 20
10. Učitelj molitve 25
11. Opis spisa 26

Razgovori

Prvi razgovor 31
Drugi razgovor 33
Treći razgovor 38
Četvrti razgovor 41

Zabilježbe

1. Temeljna načela duhovnosti 46
2. Vježbe koje su prijeko potrebne za duhovni život 48
3. Kako se Bogu moramo klanjati u duhu i istini 51
4. Sjedinjenje duše s Bogom 52
5. O nazočnosti Božjoj 54
6. Kako se ostvaruje nazočnost Božja 56
7. Učinci nazočnosti Božje 58

Pisma

Prvo pismo 63
Drugo pismo 65
Treće pismo 68
Četvrto pismo 70
Peto pismo 72
Šesto pismo 74
Sedmo pismo 78
Osmo pismo 79
Deveto pismo 81
Deseto pismo 83
Jedanaesto pismo 85
Dvanaesto pismo 86
Trinaesto pismo 88
Četrnaesto pismo 90
Petnaesto pismo 91
Šesnaesto pismo 92

Životopis 95

UVODNI KOMENTAR

1. O raznim izdanjima i ponovno otkrivenoj vrijednosti

To što je Nicolas Herman - ili, redovničkim imenom, brat Lovro od Uskrsnuća - našoj sredini gotovo potpuno nepoznat i što na hrvatskom, čak ni nakon trista godina, nemamo ništa od njegovih spisa neki će, možda, uzeti kao dokaz da njegova misao, vjerojatno, i nije bogzna kako značajna. No, to nipošto nije tako. Njegovo je djelo visoko cijenjeno i u religioznom i u sekularnom svijetu.

Iako je brat Lovro sve vrijeme od svoje smrti na Zapadu ostao poznat, ipak je, na stanovit način, njegova poruka danas iznova otkrivena kao živa i aktualna. Nakon dva izdanja (1692 i 1694) koja je, odmah pošto je on umro, objelodanio opat De Beaufort došla su druga, na francuskom, engleskom i njemačkom. Otkako je Molinos zasnovao kvijetistički nauk, spisi brata Lovre objavljeni su dva puta: 1697 (Pariz) i 1699 (Köln).

Poznati filozof i protestantski mistik Pierre Poiret (branilac Mme Guyon) priredio je 1710. novo izdanje Lovrinih spisa. Nakon toga oni se na francuskom pojavljuju tek 1934, u redakciji Louisa von den Boschea, u Parizu.

U Engleskoj su objavljivani više puta pod raznim naslovima: 1724, 1741, 1755, 1824, 1855, 1887.

Na. njemački ih je poslije preveo kasniji kelnski nadbiskup Clemens August von Droste zu Vischering 1829. pod naslovom: „Život brata Lovre od Uskrsnuća". Nova su njemačka izdanja: Nicolas Herman, „Die wahre Freude" („Prava radost"), Zürich 1969.

i „Du bist mir nahe" („Ti si mi bliz"), München 1949, 1961, 1977,1979.

Rekosmo da zanimanje za djelo brata Lovre danas u svijetu opet naglo raste. Ali, čitatelju koji u njemu doista pokusa naći neke odgovore na osobna pitanja to neće značiti mnogo. Neće misliti da je presudno ni to što su izdanja knjige sve češća, što za njom posežu mladi i stariji, intelektualci i prosječno obrazovani. Neće mu biti najvažnije ni to što je ona u Indiji jedna od najčitanijih knjiga sa Zapada. Ta kolike su osrednje knjige proglašavane „najčitanijima" i „najpriznatijima"! Pa ipak, ne možemo zaobići pitanje: što toliki ljudi nalaze u brata Lovre da ga s uzbuđenjem čitaju i nakon više od trista godina? To kompleksno pitanje zahtijevalo bi i kompleksan odgovor. Mi ćemo se, zato, ograničiti samo na to da iznesemo ono što je najpreče za razumijevanje toga fenomena.

Na Zapadu, i ne samo među vjernicima, sve više raste zanimanje za očitovanje mističkoga iskustva, kao protuteža svim mogućim jednostranostima filozofskog, znanstvenog i tehnološkoga pozitivizma.

Drugo, Lovrin je stil jednostavan: tä bio je „običan brat kuhar" i nije imao visoke naobrazbe. Samim načinom izlaganja, dakle, on zadovoljava demokratske potrebe prosječna modernoga čovjeka. Uz to, Lovro je bio čovjek koji je tražio, ali i koji je nalazio, te je tako pokazao da se u životu može postići ono o čemu mnogi misle ili kao o utopiji ili kao o metafori. Lovro je živio u XVII. stoljeću, ali mi ne osjećamo, kao pred djelima drugih pisaca, onaj kobni vremenski zid između njega i sebe. Jednostavnost i neposrednost stila ulijeva nam osjećaj da čitamo djelo modernog autora.

Teme životnog određenja, duhovnoga puta i odnosa s Bogom, unatoč povijesnoj uvjetovanosti, vjerniku su jednako aktualne u XVII. i u XX. stoljeću. On je religiozni pisac par exellence. Za agnostika, pa čak i ateista, on je pak primjer unutrašnje cjelovitosti,

dosega koji se ne može klasificirati te upravo zato uznemiruje. Mjeren bilo kojim mjerilom, on je pojava rijetka u svim vremenima, i nikad se ne može, na civilizacijskoj razini, sasvim asimilirati i prevladati: on je svetac.

2. Tko je brat Lovro

Nicolas Herman rodio se 1608. godine u Heriminiju (danas Hériménil), seocetu sa manje od petsto žitelja, u francuskoj pokrajini Lorraini, četiri kilometra od Lunevillea, u biskupiji Toulu.

Pobožni roditelji mogli su mladom Lovri biti dobar uzor, tako da njegovo obraćenje, a poslije i redovnički poziv, imaju temelj u djetinjstvu.

Mladost, kao i svaka druga, vrlo burna. Najprije se okušao u vojničkom pozivu. To je doba poznatoga tridesetogodišnjega rata (1618-1648), u kojem Lovro sudjeluje. Zarobe ga Nijemci, optuže kao špijuna i osude na vješala. On mirno izjavljuje da je neosnovano osumnjičen, ali da se ne boji smrti jer mu je savjest čista. Zbog takva držanja povjeruju mu, i on bude oslobođen. U bici kod Rambervillersa, 1635, biva teško ranjen u nogu i zbog toga prisiljen napustiti vojnički poziv.

Prije negoli je stupio u vojsku služio je neko vrijeme kod rizničara M. de Fieubet. Nakon ozdravljenja (ostao je hrom) sazrijeva u njemu odluka da se posveti Kristu. Prvo neko vrijeme provede život pustinjaka, a 1640. ulazi u red bosonogih karmelićana, u samostanu u Parizu. Za novicijata ističe se ustrajnošću u molitvi i štovanjem Majke Božje. Jedna epizoda iz toga doba dobro oslikava njegovu hladnokrvnost i njegov mir koji ništa nije moglo pomutiti. Netko od subraće saopći mu da se bave mišlju da ga otpuste iz samostana. Lovro odgovori: „U Božjoj sam ruci. On će učiniti sa mnom što se njemu svidi. Ne radim da bih se svidio ljudima, a ako Bogu ne mogu biti koristan ovdje, služit ću mu na drugom mjestu. "Naravno,

nisu ga otpustili. Redovničke zavjete polaže 14. kolovoza 1642, uzevši ime Frère Laurent de la Resurrection (Brat Lovro od Uskrsnuća).

3. Obraćenje, obraćenja ili obraćanje

U literaturi o bratu Lovri mogu se naći sva tri pojma. Sva su tri ispravna. Obraćenje: *obično se misli na osamnaestogodišnjega Nicolasa i prizor s ogoljelim stablom;* obraćenja: *obično se misli na njegovu odluku da živi pustinjačkim životom i na odluku da uđe u Karmel;* obraćanje: *obično se misli na cjeloviti put koji ga je vodio od djetinje vjere do postignuća nazočnosti Božje u sebi.*

Prvo pravo buđenje i svijest o Providnosti Božjoj iskusio je kao osamnaestogodišnjak. Dok je jednoga zimskoga dana promatrao stablo bez lišća i mislio kako će ono na proljeće ipak procvasti i onda roditi plodom, proze ga „dubok osjećaj Providnosti i Svemoći Božje", kako sam opisuje na početku Prvoga razgovora. Taj je doživljaj značajan za sav njegov duhovni razvitak, jer sam veli da se u njemu tada zapalila velika ljubav prema Bogu i naglašava: „ Taj događaj nisam nikad zaboravio."

U redovničkom životu nije mu sve glatko išlo. Sam kaže da je u prvih desetak godina znao mnogo trpjeti, mučen samopreispitivanjem. Strahovao je da je, možda, postao žrtva iluzije; nije nalazio radosti u molitvi: „osjećao se prokletim". Ipak ne napušta molitvu i ostaje revan u pobožnostima. Te početne patnje poslije je shvatio kao čišćenje *kroz koje duša prolazi na putu k Bogu. One su ga dovele do odluke da se potpuno preda volji Božjoj, odluke koja je sve izmijenila, po kojoj je izišao iz „tamne noći" i oslobodio se svih dvojbi. U trenucima nadahnuća odlučuje da će patnje, strahove i trpljenja, ako se to Bogu sviđa, podnositi do kraja života. Od tada je svaka nova bol dobivala nov smisao: postajala je izvor radosti jer*

je, podnoseći je, mogao Bogu pružati dokaz svoje ljubavi.

4. Temeljna poruka: Vježba nazočnosti Božje (Die Übung der Gegenwart Gottes, L'Exercise de la Présence de Dieu)

Misao o nazočnosti Božjoj *srž je Lovrinih razgovora, zapisa i pisama. „Nazočnost Božja" postiže se „vježbom nazočnosti Božje" ili, ako se parafrazira, vježbom kojom se dolazi u nazočnost, ili prisutnost, Božju. Nazočnost Božja, dakle, jest* stanje *u kojemu se osjeća blizina Božja („Ti si mi blizu"), a vježba kojom se dolazi u nazočnost Božju jest* proces *ili* put. *Poimanje „nazočnosti Božje" možda se najsažetije izlaže u Petoj zabilježbi: „Nazočnost Božja jest okrenutost našega duha Bogu; svjesnost da je Bog prisutan." On zatim pokušava, različitim izrazima, rasvijetliti pojam nazočnosti Božje. Naziva je:* jednostavni čin, tamno motrenje, općeniti i ljubazni pogled na Boga, prisjećanje na Boga, pozornost prema Bogu, nijemi razgovor s Bogom *itd. Na kraju ističe da svi ti srodni izrazi isto označuju. Nama, ipak, najviše govori izraz* nazočnost Božja, *tj. trajna svjesnost da je Bog prisutan.*

Osnovna misao brata Lovre o dosezanju nazočnosti Božje veliko je otkriće na polju duhovnosti. Ne zato što bi on to prvi jasno izrazio (jer je misao starozavjetna), nego zato što je on sam do kraja živio u nazočnosti Božjoj, posvjedočivši tako da njegova vježba nazočnosti Božje nije puka metoda za knjige ili lijep, ali nedostižan, cilj naše težnje, nego realna mogućnost svakoga čovjeka. Naime, zbog Lovrina jednostavnog načina izražavanja ne valja nikako zapasti u zabludu pa njegovu misao označiti kao niži, „pučki" izraz duhovnoga života, za razliku od nekoga višeg, mističkog puta. Prava narav Lovrine jednostavnosti najbolje će se shvatiti ako stalno imamo na umu da je ona plaćena vrlo visokom cijenom: ona je

plod dugotrajnog prevladavanja svih oblika dvojnosti, dakle sumnje.

5. Odnos prema obrazovanosti

Da bi se stekla živa vjera, da bi se otkrio i susreo Bog, ne treba, veli on, ni mudrosti ni učenosti. Lovro pripovijeda da je isprva na više načina pokušavao naći put u duhovnom životu. Razgovarao je s mnogima i čitao mnoštvo knjiga, ali je najposlije otkrio da to više zbunjuje njegov duh negoli mu pomaže da dođe do Boga. To nipošto ne znači da je Lovro imao odbojan stav prema knjizi i obrazovanosti; to samo znači da je on smatrao da iskusivanje nazočnosti Božje ne ovisi ni o obrazovanosti ni o oštroumnosti, jer njegovu vježbu nazočnosti Božje mogu jednako izvoditi sveučilišni profesori i nepismeni. Potrebno je samo da čovjek čvrsto odluči da će se potpuno predati Bogu. Sazrijevajući usporedo u svojim spoznajama, napredujući i u čišćenju koje ga oslobađa usmjerenosti na sama sebe, čovjek dolazi do odluke da se potpuno preda volji Božjoj. Pokušava živjeti tako kao da su na svijetu samo Bog i on (Peta zabilježba i Prvo pismo). I opet: ne da bi se izdvojio od bližnjih, nego zato da bi stekao samoostvarenje u zajedništvu s Bogom i da bi, kao takav, uspješno radio za bližnje. Predanost Bogu nipošto ne znači ljenčarenje i prepuštanje svega Bogu; živjeti predano mnogo zahtijeva, jer se ljubav i upravljenost prema Bogu moraju uvijek iznova dokazivati u iskušenjima koja dolaze.

6. Vježba nazočnosti Božje — težak ili lagan put?

O tome kakve se poteškoće moraju prevladati da bi se vježbom stekao visok stupanj zajedništva s Bogom - nazočnost Božja - nalazimo kod brata Lovre naoko protivne izjave. Tako on na više mjesta u knjizi govori da ta vježba može biti mučna, napose u

početku (npr. 6. zabilježba, br. 5), ili (u Prvome pismu): „Imao sam nemalo muke s ovom vježbom, ali sam nastavljao unatoč svim poteškoćama..." Nasuprot tome, na drugim mjestima govori da je vježba potpuno laka (4. pismo): potrebno se malčice potruditi iako se isprva čini da je to gubljenje vremena I u Životopisu *nalazimo ovu izjavu o lakoći puta: „To nije nipošto teško. Naprotiv - lako je... Ja ne znam boljega i kraćega puta do potpunosti..."*

No, te su izjave doista samo prividno suprotne, i lako ih je protumačiti. Napomenut ću samo da su „muka" i „patnja " relativni pojmovi i da ono što nam je jednom mučno drugi put izgleda lako. Tako i ovdje treba gledati na okolnosti i kontekst u kojemu su izjave o teškoći i lakoći puta davane Iako protivne, izrečene su svjesno. I obje vrijede. Time Lovro upućuje da je vježba nazočnosti Božje doista lak i svakome ostvarljiv put, ali se na njemu ipak mora ustrajati jer bez prijeko potrebnoga truda ne može biti ni ploda. Nije, dakle, samo tako da bi čovjek stajao i čekao da Bog sve učini. Nasuprot Lutherovu stavu sola gratia *(samo po milosti), brat Lovro slijedi nauk Ivana od Križa o aktivnom i pasivnom čišćenju, tj. da se početnik na duhovnom putu mora boriti, mora biti aktivan, ali postoji vrijeme i prilike kad čovjek treba da miruje, da ostane pasivan i da sve prepusti Bogu, jer bi svojim upletanjem mogao samo pokvariti Božji posao u duši. I Lovro, na više mjesta, ističe da čovjek samo svojim moćima ne može mnogo postići na duhovnom putu, ako mu Bog ne ukaže svoju milost („Ta' Bog se ne može prisiliti"). „To je milost kojom Bog daruje samo izabrane." Ali, tko su izabrani? Lovro nastavlja: „Za utjehu svima koji se odlučuju na ovu svetu vježbu - Bog, po pravilu, daje ovu milost onome tko se priprema da je primi." Dok je ležao na samrtnoj postelji, jedan ga od znanaca zamoli da mu isprosi od Boga molitveni duh. Lovro na to reče: „Da, ali vi morate sami od sebe tome pridoni-*

jeti: težite postojano da sebe učinite prijemljivim za to."

Misao je Lovrina jasna: čovjekovo ostvarenje, čovjekovo spasenje (koje se sastoji u trajnom suživotu s Bogom, ne samo na nebu nego i na zemlji) ne postiže se samo ni čovjekovim moćima niti samo Božjom milošću. T$ Bog ne želi oduzeti čovjeku slobodu; Bog želi čovjeka-suradnika, koji sam stvara, koji sam odlučuje i opredjeljuje se. U brata Lovre opažamo, dakle, onu dimenziju koja se u suvremenoj teologiji opet sve jače ističe: zajedništvo čovjeka i Boga radi spasenja svakoga pojedinca.

7. Tema patnje

Tema patnje i trpljenja vrlo je česta u spisima brata Lovre, te zavređuje da je, koliko nam je moguće, razmotrimo i da upozorimo na moguća „teška mjesta" koja bi mogla čitatelja navesti da Lovrin govor o patnji shvati potpuno različito negoli je on želio.

Već smo istakli jednostavnost i iskrenost brata Lovre. On se ne razbacuje riječima, ne obećava Bogu „kule i gradove" pa da onda jauče i žali se zbog najmanje boli ili nepravde. Ne. U13. pismu, kao i u 2. razgovoru, on pošteno veli da, svjestan svoje slabosti, ne želi moliti Boga da mu pošalje patnje. Iako će takva izjava, možda, iznenaditi neke pobožne uši, nama se ona čini iskrenom i vrlo ljudskom Iz nje se dade naslutiti da on nije nikakav srednjovjekovni trapljenik, a još manje mazohist koji bi uživao u patnjama. Kao i svi mi, kao i sam Isus, i Lovro bi da ga mimoiđe gorki kalež. To nije nikakva kukavnost; to nije pobuna protiv Boga koji daje patnje; to je prirodan osjećaj čovjeka. Lovro je, dakle, kao i svatko drugi, želio zaobići trpljenje, ali, istodobno, on ističe da će ga prihvatiti ako ga ikad Bog pošalje jer ono tada ima smisao. Ako se Bogu svidi da on trpi, „spreman je trpjeti do Sudnjega dana", jer „Bog najbolje zna što nama koristi". Patnja, po bratu Lovri, nije, dakle,

nešto pozitivno samo po sebi, nije nešto za što treba moliti; ali, ako nam je već Bog pripušta, onda je treba doživjeti kao milost, kao dar koji služi za naše dobro, i treba je rado podnositi iz. ljubavi prema Bogu. U 12. pismu piše: „Ljudi u svijetu ne shvaćaju ovu istinu. Tome se ne čudim jer oni pate kao ljudi ovoga svijeta, a ne kao kršćani. Oni bolest gledaju samo kao naravnu muku, a ne kao od Boga ukazanu milost. I jer je gledaju takvim očima, nalaze u njoj samo okrutnost i odvratnost. Ali, tko bolest prima iz Božje ruke i promatra je kao djelo njegova smilovanja, kao sredstvo svoga spasenja, on gotovo uvijek nalazi veliko olakšanje i utjehu."

Posebnu vrijednost Lovrinim riječima daje njihova autentičnost, njihova proživljenost. *On o trpljenju nije samo lijepo govorio nego je svoje patnje na isti način i prihvaćao.*

Uz unutarnje muke i rane zadobivene u ratu, Lovni su mučile i druge tjelesne nedaće. Doživotna posljedica ranjavanja bila je hromost, tako da se za jednog putovanja, kao što sam opisuje, na brodu mogao kretati samo kotrljajući se preko bačava (2. razgovor). Oko 25 godina mučila ga je kostobolja (išijas), a potkraj života upala porebrice zadavala mu je velike bolove. Sve je to podnosio strpljivo i bez pritužbe. Četiri zadnja pisma koja je pisao pred samu smrt puna su riječi utjehe za druge, a da u njima uopće ne spominje svoje patnje. Postojanost njegova srca bila je velika i ganutljiva. „Imam samo jednu patnju", rekao je, „a ta bi bila ako bih bio bez patnje." Jedan brat, koji je posljednjih dana bdio uza nj, želio mu je raznim pažnjama olakšati muke. Lovro mu se jednom obrati: „Brate, hvala ti na tvojoj dobroti. Ipak te molim, pusti me malo da trpim za ljubav Božju." Kad su napadi boli postajali žešći, molio je Lovro riječima 51. psalma: „Čisto srce stvori mi, Bože, i duh postojan obnovi u meni! Ne odbaci me od lica svojega i svoga svetoga duha ne uzmi od mene! Da-

ruj mi dobro svojega spasenja i učvrsti me duhom spremnim!" Do posljednjega trenutka ostao je svjestan, pribran i predan Bogu. Vježba nazočnosti Božje, koju je djelatno izvršavao 40 godina, pokazala je svoju blagodat i u zadnjim trenucima: na prirodan način povezavši unutrašnju sabranost s radom za zajednicu, bez ikakva grča i smrtne borbe, brat Lovro pošao je k Onome Kojeg je čitava života ljubio.

8. U očima suvremenika

Zbog njegovih vrlina Lovru su, ponajviše, cijenila subraća u samostanu. Ali, njegov savjet i mišljenje nisu tražili samo oni: i tuđinci su dolazili razgovarati s njim i tražiti pomoć. Među njima je i opat Beaufort, koji će, ocjenjujući da je potrebno upoznati što više ljudi s idejama brata Lovre, već prve godine poslije njegove smrti sabrati i objaviti njegove spise. Njemu imamo zahvaliti da nam je barem nešto od toga sačuvano. U tom se prvom izdanju veli da je sam brat Lovro katkad rado pisao raspravice i pravio bilješke, ali je te zapise, iz skromnosti i poniznosti, brižno skrivao od drugih, a najčešće bi ih uništavao čim bi ih napisao. Opat Beaufort dolazio je izdaleka (Belgija), razgovarao s Lovrom i, kao što sâm veli, zapisivao razgovore odmah čim bi ga napustio (vidi početak Životopisa).

Da bi se izbjeglo ponavljanje, donijet ćemo samo nekoliko navoda prvoga izdanja (1692), koji se ne nalaze u izdanju iz 1694 (iz kojega je uzet Životopis *na kraju knjige), a koji nam dobro oslikavaju kako su brata Lovru gledali i doživljavali suvremenici:*

„Brat Lovro bio je miroljubiv i uvijek pouzdan; bio je jedan od najboljih ljudi na svijetu. Njegovo dobro lice, njegovo prirodno, prijateljsko biće, njegov jednostavni i skromni način osvajali su otprve pažnju i povjerenje onih koji su ga poznavali. Tko se češće susretao s njime, uvijek je iznova dobivao dokaze njegova izvanrednog poštenja i neuobičajene dobro-

te. On je izbjegavao da privlači pozornost na sebe. Uvijek je čuvao temeljnu slogu zajedničkoga života. Brat Lovro nije cijenio onaj strogi i mračni način koji služi samo tome da ulije strah bližnjima. Nije pripadao ljudima koji ne žele nikad popustiti i koji misle da se ne može biti pobožan i istodobno srdačan i prijazan. On se nije pretvarao, nije se ukrašivao, bio je čovječan prema svakome, uvijek iskren braći i prijateljima; nije očekivao da ga oni zapaze. Želio je biti nepoznat i živjeti u skrovitosti.[1]"

Iako je u samostanu obavljao, tako reći, najniže poslove (kuhinja, postolarija, prosjačenje), njegova ga radost nikad nije napuštala. O njegovu radu u kuhinji nalazimo u istomu vrelu: „Iako je njegov posao bio naporan i mučan - često je radio za dvojicu - nikad ga nisu vidjeli u žurbi i hitnji. Uvijek je ostajao miran, za svaki je posao uzimao prijeko potrebno vrijeme i pri tom uvijek bio tih i skroman. Marljiv, ali ne ubijajući se radeći, slijedio je svoj posao ostajući uvijek u ravnoteži duha i u svojem ničim pomućenom miru. Tu je službu obavljao, s velikom ljubavlju za bližnje, tridesetak godina."

Očito je brat Lovro smatrao da one poslove koje smo obično navikli raditi za sebe treba da radimo za Boga. Sve čine, sve poslove koje nam donosi naše zanimanje - sve valja činiti iz ljubavi prema Bogu. Posve je svejedno da li radimo ovo ili ono kad je to za Boga. Ne gledaju se djela nego ljubav koja iz njih zrači.

U Drugom razgovoru Lovro veli: „Zadovoljan sam ako iz ljubavi prema Bogu smijem podići jednu slamku s poda." Zatim u Četvrtom razgovoru: „Bog ne gleda kao mi na veličinu djela, nego na ljubav s kojom se djelo čini."

No, naglašujući vertikalu, *tj. da sve treba činiti iz ljubavi prema Bogu, Lovro niti zaboravlja niti zanemaruje* horizontalu, *ljubav i rad za brata čovjeka. O tome govori isto vrelo: „On je djelovao imajući po-*

vjerenja u istinitost onoga što naš Gospodin veli u Evanđelju: Što ste učinili najmanjemu od moje braće, meni ste učinili. Zato se on posebno trudio u svim službama koje je obavljao nesebično služiti svojim bližnjima. To vrijedi, prije svega, za njegovu službu u kuhinji... Pomogao je siromašnima u nevolji koliko god mu je položaj omogućivao. Tješio ih je u brigama i stajao uz njih savjetom.. Ukratko: bližnjima je ukazivao samo dobro i nikada zlo. "

9. Povezanost s karmelskom baštinom

Misao brata Lovre potpuno se temelji na zasadama njegovih redovničkih preteča Terezije Avilske i Ivana od Križa i, ujedno, na autentičan način prethodi mladoj karmelskoj duhovnosti, koja će se dalje, uvijek u istom duhu, graditi u životu i djelima Terezije od Lissieuxa, Elizabete od Presvetog Trojstva, Edith Stein i drugih velikana i velikanki. Bilo bi potrebno temeljitije proučavanje srodnosti i povezanosti Lovrinih ideja s mišlju spomenutih oblikovatelja karmelske duhovnosti. Ovdje ćemo se ograničiti samo na to da istaknemo nekoliko točaka zajedničkih njima i bratu Lovri i da tako pokažemo da je njegova misao nicala i rasla u istoj spiritualnoj tradiciji.

Sam veli da je, nakon obraćenja, primao od Gospodina mnoge izvanredne darove, kao što su uzvišeno doživljavanje Boga, trajan mir i neprekidna radost, ekstaze i izvanredne milosti, ali da, unatoč svemu, njegova pobožnost ne teži tome. Kao i Ivan od Križa, brat Lovro odbija te Božje darove ne želeći njih nego Boga samoga. U drugom razgovoru on čak govori o borbi duše i Boga: Bog duši daruje milosti, a ona nijeće da bi to što prima bio Bog. Jasno naziremo misao da motiv čovjekova „biti dobar" ne smije biti Božji dar nego Bog sam; „dobro" treba činiti ne da bih od njega nešto primio nego iz čiste ljubavi prema njemu.

Nauk o tamnoj noći - *koji je jedna od najznačajnijih crta Ivana od Križa - iako ga nigdje izričito ne spominje, jasno uočavamo u spisima brata Lovre. Tamnu noć i oba duhovna čišćenja o kojima govori Ivan od Križa brat Lovro osobno je proživio i o njima govori u prvome licu. Nakon dugotrajnog i mučnog čišćenja, u kojem se oslobađao od sebe sama i potpuno se povjerio Božanskoj volji, napokon se osjetio potpuno slobodnim i doživljavao trajnu nazočnost Božju u svojoj duši.*

Kao Ivan od Križa, i on ističe nezamjenljivost teoloških kreposti na duhovnom putu. U Prvoj zabilježbi piše: „Sve je moguće onome koji vjeruje, više onome koji se nada, još više onome koji ljubi, a najviše onome koji se svaki dan trudi oko ovih triju kreposti i u njima ustraje."

Možda će tkogod prigovoriti da je lako izreći velike odluke i lijepe riječi o ljubavi *prema Bogu, o čvrstoj* vjeri *i* neugasivoj nadi *u suživot s Bogom, ali je teško preobraziti srce, ispuniti ga* stvarnom *ljubavlju za Boga. Lovro to priznaje. Ipak, odlučiti se treba. Potrebno je početi. I tu brat Lovro kao temelj, kao početak preobrazbe ističe vjeru. Odluka 0 predanosti Bogu ne može se stvoriti bez vjere u njega. Vjera je* prvi korak *na putu do nazočnosti Božje, kao i veliki* plod *doživljavanja te nazočnosti. 1 kao što se, s vremenom, vježbom nazočnosti Božje, ta nazočnost sve opipljivije doživljava, tako raste i postaje čvršća naša vjera. Na koncu toga uspinjanja vjera napokon iščezava, pretvara se u doživljenu stvarnost, kao što lijepo veli brat Lovro u Sedmoj zabilježbi: „Ja više ne vjerujem, ja vidim i doživljavam."*

Također je uočljiva srodnost Terezije Avilske i brata Lovre, toliko da ponekad imaju gotovo istovjetne misli. Evo nekoliko primjera. Govoreći o rastresenosti, Terezija piše: „Bilo je vrijeme kad se, ako bih htjela razmišljati o Bogu ili bilo kakvu drugom dobru, ne bih mogla zadržati ni na kojem određenom pred-

metu... Razum hita kao pomahnitao luđak kojega nitko ne može svezati... Ne daj, Gospodine, da više budem rastrgana tako te se čini da svaki komad ide svojim putem... "/"Život, *31, 16). Lovro o istome veli: „Isprva sam svo vrijeme određeno za molitvu provodio suzbijajući rastresene misli i uvijek iznova zapadao u njih...* " *(2. razgovor).*

I u jednog i u drugog susrećemo pojam „sveta ludost". Terezija: „Katkad me obuzme duševna ludost... Duša mi se čini kao magarčic na paši koji se hrani samo zato što je hrana pred njim, jede je ne misleći na nju. Tako duša u tome stanju blaguje velike milosti Božje... Pomišljam što bi rekli oni koji me drže dobrom i pobožnom kad bi me vidjeli u ovom ludovanju... " /"Život *30, 16 i 18). Lovro: „...nijemo i tajno ophođenje s Bogom... donosi mi tako veliko zadovoljstvo i tako veliku unutrašnju radost, a često i vanjsku, te sam ponekad prisiljen, kako bih njome ovladao, činiti razne djetinjarije, koje više sliče ludosti nego pobožnosti...* " *(6. pismo).*

I Lovro i Terezija iskusili su trenutke suše ispraznoće kad ne mogu pomoći ni knjige ni razgovori ni savjetovanja s ljudima. Terezija: „Ako hoće (duša) pomoći sebi čitanjem, jednako je kao da ne zna čitati... Uzela sam čitati životopis nekoga sveca... Pročitam četiri ili pet puta iste retke, ali - iako je knjiga bila napisana na španjolskom - razumijem manje nakon zadnjeg čitanja nego nakon prvoga. To mi se često događalo... " (Život 30,12). *Lovro: „Uviše sam knjiga nalazio razne metode za put k Bogu, kao i raznovrsne upute za vođenje duhovnoga života. Ali sam stekao dojam da bi to prije zbunilo moj duh nego što bi mi olakšalo da nađem ono što želim i što tražim...* " *(1. pismo).*

U Životopisu *nastavlja: „Premalo je ako pokušavamo Boga ljubiti i upoznati samo po onom što nam knjige o njemu kažu, ili po onom što mi u sebi*

pronađemo na temelju nekoliko pobožnih misli ili sitnih prosvjetljenja. Svoju vjeru mi moramo probuditi na život... "

Ima stanja u čovjeku koja su neizreciva, koja se, unatoč želji, ne daju oblikovati u riječi i o kojima drugi ljudi mogu samo naslućivati. Zbog toga je uzaludno, čak i nepotrebno, razgovarati o tome s drugim čovjekom, jer je to područje naše najdublje unutrašnjosti, područje gdje se mogu razumjeti samo pojedinac i Bog. Ako se ta stanja duše ipak pokušaju prenijeti drugima, ne samo da se obično stječe dojam da nas drugi ne razumiju nego se rađa i osjećaj da smo izdali dio sebe, da smo desakralizirali nešto sveto u sebi. Nakon tih razgovora još se više osjeća praznina i nezadovoljstvo kojih smo se željeli osloboditi i još mutnije biva ono što smo htjeli razbistriti. To duboko duševno iskustvo susrećemo i u Terezije Avilske i u brata Lovre. Lovro: „...Neiscrpna dobrota Božja ulijeva mi pouzdanje da me on neće nikad posve ostaviti i da će mi dati snage da podnesem svako iskušenje koje mi pristupi. Zato se ne bojim i mislim da nije nužno raspravljati s drugim čovjekom o stanju moje duše. Kad sam to pokušavao, bio sam poslije toga još nesigurniji negoli prije razgovora..." Slično osjeća i Terezija: „Razgovaram li s kime u takvom stanju, još je veće zlo...(Život 30,12).

Nama je danas razumljivo samo od sebe da nije prijeko potrebno, da bi se služilo Bogu, da svi postanu svećenici, redovnici ili časne sestre. Ali, nije bilo uvijek tako. Često se mislilo i govorilo o tzv. „svetim zanimanjima", koja bi, za razliku od drugih, trebala omogućiti „spasenje", svetost. Bilo je potrebno da II. vatikanski sabor, u petom poglavlju dogmatske konstitucije Lumen gentium, *govoreći o svetosti, posebno naglasi da su* svi *pozvani na svetost, svatko u svome zanimanju, u svojim uvjetima i životnim okolnostima. Svaki je poziv jednako vrijedan i „spasonosan" ako se obavlja na pravi način: u skladu s vlasti-*

tom savješću, prirodnim zakonima i Božjom objavom. Dakle, tko odluči ozbiljno služiti Bogu, ne mora nužno mijenjati zanimanje i postati, možda, redovnik ili svećenik: put do „svetosti", „savršenosti" i „spasenja" on može jednako tako ostvariti vršeći savjesno svoje zanimanje iz ljubavi prema Bogu

Tu „revolucionarnu" misao jasno su izrazili, još prije trista godina, Lovro i, prije četiristo godina, Terezija. Lovro: „Ja ne znam boljega puta k Bogu od ovoga: vrši to što ti tvoj poziv svaki dan nalaže, ali ne samo zato da bi te ljudi hvalili, nego - koliko je to u tvojoj moći - jedino iz čiste ljubavi prema Bogu..." (4. razgovor). Slično piše i Terezija: Mislila sam: što bih mogla raditi za Boga i domislih se da se prvo moram odazvati svome pozivu..." (Život, 32, 9).

Većina nas ima, također, pogrešno mišljenje da savjesno služiti Bogu znači činiti neka „velika" djela, izgovarati kilometarske molitve ili se izlagati pustinjačkom trapljenju. Rijetko nam pada na pamet da je tajna povezanosti s Bogom u ovome: „male stvari, ono što se svaki dan čini, činiti za Boga. Jer, Bog ne gleda kao mi na veličinu djela nego na ljubav s kojom se djelo čini" (4. razgovor).

Dakle, svaki čin, bila to sitnica ili krupnica, treba da bude prožet mišlju na Boga, valja da bude izraz ljubavi prema njemu. Bog mora imati mjesta u svakome mojemu činu - malome i velikome: tek je tada on doista nazočni Bog, prisutni Bog. Tu jednostavnu, a ipak duboku i uputnu istinu spoznali su i Terezija i brat Lovro. Terezija: „Unutarnja me pobuda potiče da u bilo čemu služim Bogu, pa kad ne mogu činiti ništa više, kitim slike cvijećem i grančicama, metem, uređujem kapelu..."(Život 30, 20).

U brata Lovre i u ovim navodima fascinira jednostavnost izražavanja i, istodobno, dubina misli: po tome se on razlikuje od većine onih koji su pisali u to doba, tj. strogo znanstveno, metodično, s pomno de-

finiranim pojmovima i zato suhoparno i teško razumljivo izvan kruga stručno obrazovanih. Takvim se načinom pisanja, da spomenemo samo jedan primjer, služio brat Ivan od sv. Samsona, također karmelićanin. On je bio obrazovan i pod utjecajem sjevernjačkih mistika, te se izražavao teškim jezikom. Sposobnost da se izrazi jednostavno, a da pri tom njegova misao ne bude plitka, ili banalna, velika je vrlina brata Lovre: on je svima pristupačan

10. Učitelj molitve

Trijeznost i razboritost Lovrina govora o molitvi, kao i njegovo veliko molitveno iskustvo, obvezuju nas da ukratko promotrimo i ovu temu. Na više mjesta on govori o molitvi na način koji se može učiniti previše smionim ili, u najmanju ruku, neobičnim. Tako, npr., u Trećem razgovoru: „U svojim sam svakidašnjim poslovima sjedinjeniji s Bogom negoli kad se u molitvene sate povlačim od posla. Nakon njih obično se vraćam s velikom suhoćom duha."

Okomljuje li se brat Lovro ovdje na propisano molitveno vrijeme, ili je posrijedi štogod drugo? Nakon svega što smo o njemu doznali pouzdano je da nije posrijedi pobuna te vrste. Ali, brat Lovro nije bio slijep. On je uočavao pojave formalizma pri obavljanju „propisane" molitve - u drugih i u sebe. Istodobno je toliko pošten i hrabar da to prizna. Kao što se bolest može liječiti tek onda kad se dijagnosticira, tako se i protiv te nesavršenosti može boriti tek pošto je priznamo. Zbog toga u njega nalazimo „čudnu" preporuku kao lijek: preporučuje da se čovjek ponekad prene i da se sjeti Boga ne samo u rastrojenosti dana nego i za tih propisanih molitava, pri kojima mole samo usne a misli su vrlo često na nekoj drugoj strani. Zahvaljujući toj vježbi, s vremenom prisjećanja postaju češća, dok, napokon, ne postanu neprekidno sjećanje - trajni osjećaj da je Bog nazočan. Stjecanje trajne svjesnosti o nazočnosti Božjoj, o kojoj Lovro

toliko govori, nije ništa drugo nego prava, trajna i savršena molitva. Tako u Lovre riječ molitva *gubi staro značenje: određeni čin i određene riječi u određeno vrijeme. Lovro, dakle, ne diže glas protiv molitvenih sati koji su unaprijed određeni; on želi da se ona povezanost s Bogom koja bi morala postojati u te sate proširi na svo ostalo vrijeme dana, da prožme sav rad, sve čine, sav život, kao što veli u Četvrtom razgovoru: „Jednako smo obavezni biti sjedinjeni s Bogom u vrijeme rada radom i u vrijeme molitve molitvom. "*

11. Opis spisa

Ovaj prijevod sadrži sve razgovore, zabilježbe i pisma koji se nalaze u oba prvotna izdanja (1692. i 1694), i to neskraćena i, koliko je bilo moguće, po slijedu nastajanja.

Razgovori. *Četiri razgovora označena su ovim datumima: 3. kolovoza 1666, 28. rujna 1666, 22. studenog 1666. i 25. studenoga 1667. Sugovornik brata Lovre bio je, gotovo je sigurno, opat Beaufort, koji je odmah nakon razgovora bilježio odgovore brata Lovre na razna pitanja.*

Zabilježbe. *Ne može se potpuno pouzdano odrediti kad je brat Lovro načinio ovih sedam zapisa u kojima, za razliku od drugih spisa, sređeno i sustavno izlaže osnovnu misao. Najvjerojatnije su nastali između 1667. i 1690. Te zabilježbe prvi su put objavljene u već spominjanom izdanju iz 1692, pod naslovom „Temeljna načela duhovnosti" (ili drukčije prevedeno: „Duhovna načela", „Maximes spirituelles", „Geistige Grundsätze"). Prva zabilježba ponavlja neke misli iz Četvrtoga razgovora.*

Pisma. *Od 16 pisama, koliko ih je očuvano, 12 ih je upućeno jednoj redovnici. Peto, osmo i jedanaesto upućeni su nekoj gospođi, dok se šesto prilično razlikuje od ostalih. Pisano je kao opširan izvještaj o*

duhovnom putu autorovu, iz čega, kao i iz razgovora, zaključujemo da su Lovri bila postavljena neka pitanja i upućivani stanoviti prigovori. Izrazi su, očito, birani i, na Lovrin jednostavan način, dobro promišljeni. Pismo je upućeno duhovniku od kojeg Lovro želi čuti mišljenje o svojim duhovnim iskustvima i shvaćanjima.

Životopis. *Sadrži mnoge riječi brata Lovre i objavljen je u drugom izdanju iz 1694. Njegov tvorac, opat Beaufort, osobno je poznavao Lovru 25 godina. Biografiju koja je pratila prvo izdanje iz 1692. ne donosimo (da izbjegnemo ponavljanje) u cijelosti, nego samo dijelove koji nisu sadržani u* Životopisu *na kraju knjige. Te dijelove sadrži ovaj prikaz u dijelu „U očima suvremenika".*

* * * *

Moglo bi se još mnogo pisati o bratu Lovri i o njegovim spisima. Ipak se nadam da će čitatelj i na temelju ovoga prikaza moći steći osnovni uvid u osobnost i misao brata Lovre. Završit ćemo s odmjerenim komentarom kojim je bavarski radio popratio njemačko izdanje knjige: „Ova poruka radosti, koja se opet pojavljuje u novom izdanju, neprestance nalazi nove prijatelje. Nicolas Herman (1608-1691), koji je pod imenom brata Lovre živio u samostanu bosonogih karmelićana u Parizu i ondje radio ponajviše kao pomoćnik u samostanskoj kuhinji, pripada, očito, onim rijetkim pojavama koje - jer su svoju sposobnost vezale za radost, jednostavnim povjerenjem prema svijetu - odgovaraju duhu sv. Franje i pape Ivana istodobno. Njegova ljubav prema bližnjima, s kojom je on svaki, najniži i najmučniji posao dovršavao vedra srca, podsjeća na bratsku ljubav i zajedništvo prvih kršćana, o čemu se danas opet može često čuti u razgovorima naše mladeži..."

Brata Lovru vidio sam prvi put 3. kolovoza 1666. Tom mi je zgodom pripovijedao kako se zbilo njegovo obraćenje:

„Bog mi je ukazao posebnu milost kad me je, u dobi od osamnaest godina, obratio k sebi. Jednoga zimskoga dana promatrao sam stablo koje je izgubilo lišće i bilo posve ogoljelo. Tada sam pomislio da će na proljeće drvo opet procvasti i na jesen uroditi plodom. U tome trenutku doživio sam dubok osjećaj providnosti i svemoći Božje. Taj događaj nisam nikad zaboravio. On me posve oslobodio od svijeta i zapalio u meni takvu ljubav prema Bogu te ne mogu reći je li ta ljubav, u ovih četrdeset godina koliko mu služim, uopće mogla postajati većom.

Služio sam tada kod rizničara M. de Fieubeta. Bio sam grub, nevješt momak koji je lomio sve čega bi se dotakao.

U samostan sam došao vjerujući da ću u njemu imati priliku ispaštati za gluposti i pogreške koje sam bio učinio. Htio sam svoj život i sve svoje radosti žrtvovati Bogu. Ali — Bog me razočarao u toj želji: u samostanu sam, naime, uvijek bio radostan i zadovoljan. Zato sam često znao reći Bogu: Ti si me iznenadio!

Trebalo bi da svi mi svaki dan, svaki sat, budemo prožeti Božjom nazočnošću, to jest uvijek i stalno da budemo povezani s njime. Nije li glupo zapostavljati razgovor i općenje s Bogom i, umjesto toga, biti zaokupljen kojekakvim igrarijama i tricama! Ako dušu ispunimo uzvišenim poimanjem Boga i ako mu se ozbiljno predamo, naći ćemo veliku radost.

Svoju vjeru moramo probuditi na život. Žalosno je što, umjesto da prihvatimo vjeru kao nit vodilju svoga života, gubimo vrijeme u sitnim pobožnim vježbama koje nisu trajne. Ovaj put vjere jest u duhu Crkve i on nas vodi do velike savršenosti.

Potrebno je, jednom za svagda, potpuno se predati Bogu i svoju sreću tražiti samo u tome da se ispunja njegova volja. Onome koji se uistinu njemu predao svejedno je da li ga Bog vodi kroz patnju ili kroz radost. Bogu moramo ostati vjerni i onda kad dođu suše, po njima nas on kuša da li ga doista ljubimo. Upravo u tim iskušenjima imamo najbolju priliku njemu se potpuno predati. Jedan jedini čin takva nesebična predanja dovoljan je da nam u duhovnom životu omogući velik korak naprijed.

Svaki dan slušam o nevoljama i grijesima svijeta, ali ja time nisam zgranut. Naprotiv: čini mi se zadivljujuće da se ne događaju još mnogo gore stvari, kad pomislim za što je sve čovjek sposoban. Umjesto da se žestim na čovjeka - molim za njega. Sve drugo prepuštam Bogu. 0 zlu u svijetu, dakle, ne brinem mnogo jer znam da Bog može zlo koje ljudi čine preobraziti u dobro, onako kako se njemu sviđa.

Ako želimo postići to da se Bogu predamo onako kako on od nas očekuje, tada moramo brižno paziti na sve pobude svoje nutrine, napose na naše strasti koje se rado umiješaju i u duhovno i u tjelesno djelovanje. I na tome području Bog rasvjetljuje svakoga koji uistinu želi njemu pripadati.

Ako je to tvoja nakana, možeš me posjećivati kad god hoćeš. Tada se ne moraš bojati da ćeš mi biti na teret. Ali, ako to nije tvoja nakana, molim te: ne dolazi više k meni.

28. rujna 1666. U svemu sam nastojao biti vođen jedino čistom ljubavlju prema Bogu i nikakvom drugom željom. Otkako sam kao svrhu svega svojega djelovanja uzeo: sve vršiti iz ljubavi prema Bogu, više se ne brinem o tome hoću li biti proklet ili spašen. Od tada se dobro osjećam. Zadovoljan sam ako iz ljubavi prema Bogu smijem podići jednu slamku s poda. Od njega ne tražim darova; tražim samo njega i ništa drugo.

Ovaj stav duše doveo je dotle da mi je Bog pružio beskrajne milosti. Ali, kad god bih primao te plodove, govorio sam sâm sebi: sve to nije Bog. Iz vjere se, naime, zna da je Bog beskrajno veći i potpuno drukčiji od onoga što se osjeća. Tako se zameće čudesna borba između Boga i duše: Bog dariva, a duša poriče da je to što ona prima - Bog. U toj borbi duša je kroz vjeru silno jaka, čak jača nego Bog: jer Bog nikad nije mogao tako mnogo dati da duša ipak ne bi mogla reći da to što on daje - nije on sam.

Ekstaze i ushite susreće samo ona duša koja se raduje daru, koja ga ne odbacuje i koja se, neovisno o daru, rado okreće Bogu. To, možda, iznenađuje, ali se ništa ne može iznuditi: Bog je Gospodin.

Bog plaća sve što se za njega čini, i to tako brzo i tako obilno da sam katkad želio sakriti pred njim ono što činim iz ljubavi prema njemu, kako ne bih d njega primio plaću i tako se mogao radovati da mi učinio nešto čisto za Boga.

Ja sam dugo trpio duševnu muku vjerujući da sam izgubljen. Nijedan čovjek na svijetu nije mi mogao izbiti iz glave to mišljenje. Ipak, na kraju sam odlučio hrabro reći Bogu: Gospodine, odlučio sam se na religiozni život jedino iz ljubavi prema tebi. Uvijek sam

se trudio činiti sve samo za tebe. Sad neka bude sa mnom što bude. Bio proklet ili spašen — uvijek ću nastaviti sve činiti iz čiste ljubavi prema tebi. Tako ću barem u jednome dobro postupati: do svoje smrti davati sve od sebe kako bih tebe ljubio. Ova zebnja trajala je četiri godine i u to sam doba mnogo patio.

Otkad je to prošlo, ne mudrujem više ni o raju ni o paklu. Sav moj život jest još samo savršena sloboda i trajna radost. Svoje grijehe postavljam između sebe i Boga da bih mu time rekao da ne zaslužujem njegove milosti. Ali, Bog mi, unatoč tome, i dalje nastavlja ukazivati milost. Katkad me on uzima, da tako kažem, za ruku i vodi me pred čitav nebeski dvor. Meni tada biva jasno kako sam bijedan — ja kojemu on s radošću pruža svoje milosti.

Isprva se treba malo napregnuti da bi se stvorila navika stalno se okretati Bogu i polagati mu račun o svemu što se čini. Ako se samo malo potrudimo, osjećat ćemo se k tome privučeni ljubavlju, bez prisile.

Nakon lijepih dana koje mi je Bog darovao očekujem također i svoj dio muka i patnji. Ali, o tome se ne brinem: znam da sam svojom moću ništa ne mogu. Bog će mi dati snage da sve podnesem.

Pri počinjanju kojega posla okrećem se, poput djeteta, Bogu i kažem mu: Moj Bože, ja neću biti kadar to dovršiti ako mi ti ne pomogneš. Tada odmah osjetim i više snage negoli mi je potrebno.

Jesam li pogriješio i zanemario svoje dužnosti, tada to priznam pred Bogom i jednostavno mu kažem: Gospodine, kad bi ti mene prepustio meni samome, ja nikad ne bih ni bio sposoban drukčije činiti negoli griješiti. Samo ti možeš spriječiti da ne padnem i samo ti možeš ispraviti što je naopako u meni. Nakon toga ne uznemirujem se više time.

S Bogom moramo razgovarati vrlo jednostavno. Govoriti mu posve iskreno i otvoreno. Moliti za njegovu pomoć u svemu što susrećemo. On nas nikad neće iznevjeriti: ja sam to često iskusio.

Prije nekoga vremena bio sam poslan u Burgundiju gdje je trebalo da nabavim vino za naš samostan. Taj mi je nalog bio vrlo neugodan. Prvo: jer se ni najmanje ne razumijem u poslovne stvari, a drugo: jer sam na jednu nogu hrom, tako da sam se na brodu mogao kretati samo kotrljajući se preko bačava. Rekao sam Bogu: Gospodine, to je tvoj posao i ti to moraš izvesti! I doista — stvar se svršila dobro. Lani sam poslan po istom poslu u Auvergane. I opet je sve bilo u najboljem redu. Ne mogu reći kako se sve zbivalo, ali, svakako, nisam to ja uredio.

Jedan drugi primjer: po naravi sam vrlo nesklon radu u kuhinji. Ipak sam se naučio i tamo sve raditi iz ljubavi prema Bogu. Molim ga u svakoj prilici za milost da mogu ispuniti svoje dužnosti. Tako mi je taj posao u ovih petnaest godina, koliko sam do sada proveo u kuhinji, bio vrlo lak. Sad sam u postolariji i ondje mi se vrlo sviđa. Ali, u svako sam doba spreman predati taj posao, kao, uostalom, i svaki drugi posao, jer se u svakome radujem čak i najneznatnije stvari činiti iz ljubavi prema Bogu.

Vrijeme koje je određeno za molitvu ja ne razlikujem od ostaloga vremena. Ako mi otac prior zapovjedi, ja se povlačim na molitvu, iako mi nije potrebno posebno vrijeme za molitvu, jer me ni najveći posao ne može omesti u povezanosti s Bogom.

Budući da znam da Boga moram ljubiti u svim stvarima i budući da se trudim tu dužnost ispunjavati, nije mi potreban duhovni vođa koji bi me na to upućivao. Naprotiv: ispovjednik, koji će me osloboditi od grijeha, uvijek mi je potreban, jer vrlo jako osjećam ozbiljnost svojih propusta. Ipak, oni me ne obeshrabruju. Priznajem ih pred Bogom, ne branim se i ne pokušavam se opravdati. Nakon toga se vraćam uobičajenoj vježbi ljubavi i klanjanja.

Kad sam u brigama, nikoga ne pitam za savjet i nikome se ne jadam. Dosta mi je po svjetlosti vjere znati: Bog je tu. Zadovoljan sam što smijem raditi

za njega, a ostalo neka dođe što hoće. Rado ću podnijeti sve teškoće iz ljubavi prema njemu kojemu zahvaljujem svoje sadašnje dobro stanje.

Beskorisne misli mogu sve upropastiti. S njima počinje muka. Čim primijetimo da one nisu prijeko potrebne za posao koji obavljamo, ni za naš spas, moramo biti oprezni i suzbiti ih te se vratiti našem općenju s Bogom. Tada će nam ići dobro.

Isprva sam svo vrijeme određeno za molitvu provodio suzbijajući rastresene misli i uvijek iznova zapadajući u njih. Nikad nisam uspio moliti po određenim formulama, kao što se često čini. Iako sam isprva i tako pokušavao moliti, poslije sam odustao od toga jer je sve postalo drukčije. Ne znam kako se to zbivalo i o tome mi nije moguće izvijestiti.

U to sam doba računao s time da ću uvijek ostati novak; nisam vjerovao da ću biti pripušten zavjetima. Činjenicu da su moje dvije godine već prošle nisam mogao shvatiti.

Nisam dovoljno odvažan da bih od Boga molio patnje i ne bih želio primiti ih na sebe. Ali, dobro znam da sam ih zaslužio. Ako mi ih Bog pošalje, on će mi dati i snage da ih podnesem. Sva djela pokore i sve druge vježbe mogu imati samo jednu svrhu: da se čovjek kroz ljubav sjedini s Bogom. 0 tome sam puno razmišljao te sam shvatio i iskusio da je najkraći put koji izravno vodi do Boga vježbati se u ljubavi i sve vršiti iz ljubavi prema Bogu.

Potrebno je dobro razlikovati čine razuma od čina volje. Ono što činimo svojim razumom ne vrijedi pred Bogom onoliko koliko ono što voljom njemu podlažemo. Jer: ne ljubi se razumom nego voljom! A naša prva zadaća jest Boga ljubiti i njemu se radovati. Sva moguća trpljenja i vježbe pokore koje na sebe uzimamo ne mogu nas osloboditi ni jednoga jedinoga grijeha ako ih vršimo bez ljubavi. Oproštenje grijeha treba očekivati po krvi Kristovoj, a truditi se moramo samo oko toga da svom snagom svoga srca njega ljubimo.

Čini se da Bog darove svoje ljubavi rado pruža onima koji su bili najveći grešnici. To je znak njegova milosrđa i njegove velike dobrote.

Više ne razmišljam ni o smrti, ni o svojim grijesima, ni o nebu, ni o paklu. Mislim samo o tome da male stvari radim iz ljubavi prema Bogu, jer nisam kadar učiniti nešto veliko.

Kad bi me živa spaljivali, to ne bi bilo ništa u usporedbi s unutarnjom mukom koju sam prije trpio, ali također ne bi bilo ništa ni u usporedbi s veličinom radosti koju sam iskusio i koju još često doživljavam. Zbog svega toga više se ne bojim i ne brinem se. Poznajem samo jedno i ljubim samo jedno: Boga! Jedno samo želim: nikad ne griješiti protiv njega. Nemam obzira i ne poznam samoprijekora: uvidim li da nešto nisam pravo učinio, tada to priznam i kažem: Gospodine, takav sam ja! Ni ubuduće neću biti kadar činiti ništa bolje ako mi ti ne pomogneš. Ne nađem U kod sebe pogreške, zahvaljujem Bogu i opet priznajem: to je djelo tvoje milosti.

22. studenoga 1666.

Temelj i početak mojega duhovnog života bilo je uzvišeno poimanje Boga i stav strahopočitanja pred njim u vjeri. Kad mi je to jednom postalo potpuno jasno, trudio sam se pustiti po strani druge misli i sve činiti samo iz ljubavi prema Bogu. Ako ponekad duže vremena nisam mislio na njega, ipak se nisam grizao zbog toga. Kad bih priznao Bogu svoje klonuće, vraćao bih mu se s toliko većim pouzdanjem koliko je veće bilo moje zastranjenje u zaboravu na njega.

Bogu iskazujemo čast povjerenjem koje imamo prema njemu. Što se više u njega pouzdajemo, to ga više častimo i tako stječemo velike milosti. Ne samo da je nemoguće da bi nas Bog varao, nego je, također, nemoguće da bi on dopustio dugo trpjeti onoj duši koja se njemu potpuno predala i odlučila sve podnositi za njega.

Ja sam dospio do toga da uvijek mislim na Boga. Ako se u meni pokrenu druge misli i iskušenja, prateći kako nastaju, puštam ih ponekad da dođu bliže, jer iz iskustva znam da Bog pomaže odmah. U pogodnom trenutku obraćam se Bogu, i iskušenje brzo iščezava.

Na temelju toga istoga iskustva, kad moram obaviti kakav posao, nikad ne razbijam glavu unaprijed. Kad dođe trenutak da se posao obavi, nalazim u Bogu, kao u čistom zrcalu, sve ono stoje prijeko potrebno da bih dovršio taj posao. Otad sve obavljam u tišini, ne brinući se unaprijed kako će stvari ispasti. Ali nije bilo uvijek tako. Dok još nisam bio iskusio da mi Bog u mojim zadaćama sa sigurnošću pomaže, bio sam vrlo zabrinut i oprezan.

Danas više ne mislim na posao čak ni onda dok ga obavljam. Moje su misli toliko u Bogu da se nekoga posla sjetim tek pošto ga završim a da pri tome ni sam ne znam kako sam ga obavio. Kad ustajem od stola, često ne znam što sam jeo. Ali zato jedno znam: moje su oči uprte u Boga, i sve što činim -- činim iz ljubavi prema njemu. Zahvaljujem mu za sve što je učinio preko mene — sada i u svim drugim prilikama moga života. Ali, sve to činim potpuno jednostavno i na onaj način koji me neprestano sjedinjuje s nazočnošću i ljubavlju Božjom.

Ako me moj vanjski posao odvoji od mojih misli na Boga, u nutrini moje duše, tiho, a ipak čujno, podsjeća me Bog na sebe. Pri tome ponekad postajem toliko ganut i tako zapaljen da osjećam žestok poticaj da vičem, pjevam i da kao kakav mahnitac skačem okolo.

U svojim sam svakidašnjim poslovima sjedinjeniji s Bogom negoli kad se u molitvene sate povlačim od posla. Nakon njih obično se vraćam s velikom suhoćom duha.

Jasno mi je da me u budućnosti čekaju patnje — - i duševne i tjelesne. Toga se ipak ne plašim. Plašim se samo jednoga zla: kad bih izgubio osjećaj nazočnosti Božje koji me tako dugo usrećuje. Ipak, neiscrpna dobrota Božja ulijeva mi sigurnost da me on nikad neće posve ostaviti i da će mi dati snage da podnesem svako iskušenje koje mi on pripusti. Zbog toga se ne bojim i otkrivam da nije prijeko potrebno raspravljati s nekim drugim o stanju moje duše. Kad sam to pokušavao, bio sam poslije još nesigurniji negoli prije razgovora. Straha nikakva ne osjećam jer znam da sam u svako doba spreman umrijeti iz čiste ljubavi prema Bogu. Potpuna predanost Bogu najsigurniji je put k njemu, put kojim nas vodi unutarnje svjetlo.

Čovjek svoju dužnost mora vjerno izvršavati i zanijekati sam sebe. Ali nakon toga dolaze neizrecive

radosti. Ako li tada iskrsnu poteškoće, dovoljno je samo obratiti se Isusu Kristu i moliti za njegovu milost: s njome sve postaje lako,.

Mnogi nisu kadri napredovati u duhovnom životu jer se zadržavaju na vježbama pokore ili nekim drugim posebnim vježbama zaboravljajući pri tome glavno: da je, naime, jedina svrha i jedini cilj takvih vježbi ljubav prema Bogu. Uskoro se to počinje osjećati u djelovanju onoga tko to zaboravlja. To i jest uzrok što nalazimo tako malo prave kreposti.

Da bi se došlo k Bogu, nije prijeko potrebna ni mudrost ni učenost. Samo je jedno prijeko potrebno: srce koje je čvrsto odlučilo njemu se predati i njega ljubiti više od svega ostaloga.

25. studenoga 1667.

Ovaj mi je put brat Lovro vrlo živo i otvoreno govorio o svome putu prema Bogu. Nešto od toga već sam iznio.

Posrijedi je, prije svega, to da se jednom zasvagda stvori hrabra i čvrsta odluka i da se iskreno odreknemo svega za što znamo da nas ne vodik Bogu. Dalje, moramo se navići na stalno općenje s Bogom, i to bez velike tajanstvenosti, jednostavno i čisto. Već je velik korak ako spoznamo da je Bog u našoj nutrini nazočan i da mu se u svakom trenutku možemo obratiti. Tu ćemo moliti njegovu pomoć da nam u dvojbenim stvarima očituje svoju volju, kako bismo mogli dobro izvršiti one zadaće koje nam dolaze od njega. Njemu treba prikazati poslove prije negoli ih počnemo i njemu treba zahvaliti kad ih dovršimo. Ta stalna povezanost s Bogom pripomaže da neprestano slavimo, štujemo i ljubimo Boga zbog njegove neiscrpne dobrote i beskrajne savršenosti.

Iako smo grešni, smijemo, oslanjajući se na beskonačne zasluge našega Gospodina, s punim pouzdanjem moliti Božju milost. Bog nikad ne prestaje, u svemu što činimo, iskazivati nam svoju milost. To sam jasno iskusio. Njegova je pomoć izostala samo onda kad sam se ja od njega udaljavao ili ga zaboravljao moliti za pomoć.

I u nastupu sumnji Bog će nam sigurno pomoći ako nemamo druge namjere negoli njemu se svidjeti i sve činiti iz ljubavi prema njemu.

Naše posvećenje nije u tome da promijenimo posao nego u tome da ono što obično radimo za sebe same sad radimo za Boga. Žalosno je vidjeti kako mnogi ljudi iz različitih ljudskih razloga nameću sebi

kojekakva djela i tako ih obavljaju nesavršeno. Oni uvijek iznova uzimaju sredstvo za cilj.

Ja ne znam boljega puta k Bogu od ovoga: Vrši to što ti tvoj poziv svaki dan nalaže, ali ne zato da bi te ljudi hvalili nego — koliko je u tvojoj moći — samo iz čiste ljubavi prema Bogu. Velika je zabluda vjerovati da se vrijeme molitve mora razlikovati od ostaloga vremena. Ne! Jednako smo obavezni biti sjedinjeni s Bogom - u vrijeme rada po radu i u vrijeme molitve po molitvi.

Moja molitva nije ništa drugo nego misao na nazočnost Božju. Tada moja duša osjeća samo još ljubav. Ali, ni izvan vremena molitve nije ništa drukčije, jer uvijek ostajem u Božjoj blizini slaveći i hvaleći ga. Tako provodim život u stalnoj radosti. Očekujem, naravno, da će mi Bog poslati i patnju, ali tek onda kad mi dadne dovoljno snage podnijeti je. Važno je samo jednom zasvagda pouzdati se u Boga i njemu se posve predati: on nas neće razočarati.

Sve, čak i najmanje stvari neumorno činim iz ljubavi prema njemu. On ne gleda kao mi na veličinu djela nego na ljubav s kojom se djelo čini. Ne treba da nas zbuni ako nam isprva sve ne polazi za rukom. Na kraju će nam i bez svjesnog nastojanja postati navikom svoj svakodnevni rad obavljati za Boga. Da bismo sebe uskladili s voljom Božjom, potrebni su nam vjera, ufanje i ljubav. Sve su ostale stvari na zemlji kao most preko kojega se brzo ide da bi se dospjelo jedinome cilju u kojemu se gubimo puni povjerenja i ljubavi.

Sve je moguće onome koji vjeruje, više onome koji se nada, još više onome koji ljubi, a najviše onome koji se svaki dan trudi oko ovih triju kreposti i u njima ustraje.

Cilj koji moramo imati pred očima jest: već u ovom životu postati, koliko je u našoj moći, savršeni klanjaoci Božji, kao što ćemo biti kroza svu vječnost.

Odlučujući se na duhovni život, moramo sebe ispitati do u srž svojega bića. Tko smo mi zapravo? Otkrit ćemo da smo svi mi, odista, grešna i zabludljiva stvorenja, koja čak ne zaslužuju da se zovu kršćanskim imenom. Izloženi smo svakoj nevolji, i mnogi su putovi na kojima nas nesreća vreba. Naše zdravlje, naša raspoloženja, naša vanjska i unutarnja stanja podložni su neprestanim promjenama. Ukratko: mi smo bića koja Bog kroz mnoštvo vanjskih i unutarnjih muka privodi k poniznosti. Ako je tako, treba li onda da se čudimo i bunimo kad nam od bližnjih dolaze razne boli, iskušenja i napadi? Ne bi li trebalo da sve podnosimo dotle dok se Bogu sviđa i da doživljavamo sve kao događaje koji nam zapravo koriste?

Što je veća savršenost kojoj duša teži, to joj je potrebnija božanska milost.

ZABILJEŽBE

Temeljna načela duhovnosti

Sve je moguće onome koji vjeruje, više onome koji se nada, još više onome koji ljubi, a najviše onome koji se svaki dan trudi oko ove tri kreposti i u njima ustraje. Svaki koji je kršten i koji doista vjeruje napravio je već prvi korak prema ostvarenju. On je na putu savršenosti ako slijedi ova načela.

1. U svemu što se čini i poduzima mora se uvijek imati pred očima Bog i štovanje njega. Naš cilj mora biti da već u ovom životu postanemo savršeni klanjaoci Božji, kao što ćemo biti kroza svu vječnost. Moramo čvrsto odlučiti s milošću Božjom prevladavati sve poteškoće koje nas susreću u duhovnom životu.

2. Kad smo se odlučili na duhovni život, moramo temeljito promisliti tko smo, zapravo, mi. Tada ćemo otkriti da ne zaslužujemo nikakvu hvalu i da nismo dostojni nazivati se kršćanima. Izloženi smo svakoj vrsti bijede, beskonačnom broju opasnosti, koje nam ne daju mira, koje nanose štetu našem zdravlju i našem raspoloženju, te uzrokuju da se naše vanjsko i unutarnje stanje neprestano mijenja. Ukratko: mi smo bića koja Bog kroz mnoštvo vanjskih i unutarnjih muka hoće privesti k poniznosti.

3. Moramo vjerovati daje, bez sumnje, za nas dobro i da se Bogu sviđa ako mu se prikažemo, te da božanskoj Providnosti odgovara ako smo izloženi svim mogućim životnim prilikama kako bismo, prihvaćajući muke, patnje i iskušenja, uvijek iznova pokazivali svoju ljubav prema Bogu, sve dok on to drži ispravnim. Bez toga podvrgavanja srca i duha volji Božjoj ne mogu se ostvariti ni pobožnost ni savršenost.

4. Duši je to potrebnija božanska Milost što je veća savršenost kojoj teži. Njoj u svakom trenutku,

bezuvjetno, treba Božja pomoć, jer bez nje ne može ništa. Svijet, narav i đavao zajednički vode vrlo žestok i dugotrajan boj protiv duše, te bi ona, unatoč vlastitom trudu, bez te pomoći sigurno podlegla. Naravi se to čini tvrdo, ali se Milost raduje i nalazi utjehu u ljubavi koja se kroz te patnje izražava.

Vježbe koje su prijeko potrebne za duhovni život

1. Najsvetija i za sve ljude koji hoće živjeti duhovnim životom najpreča vježba jest: vježba nazočnosti Božje, to jest: treba da nam bude drago živjeti u općenju s njime - svakoga trena, bez pravila, bez ograničenja, posebno u doba kušnji, briga, suša, neraspoloženja, da! — čak i u doba nevjere i grijeha.

2. Moramo stalno nastojati da sve naše radnje, bez iznimke, budu, u neku ruku, kao male zabave s Bogom, ali ne izvještačene nego onakve kakve dolaze iz čista i jednostavna srca.

3. Sve što činimo, činimo s mjerom i imajući cilj pred očima, bez žurbe i bez prenagljenosti — jer su to znaci pobrkana duha. Surađujmo s Bogom prijateljski, ljubazno i tiho, i molimo ga da naš rad bude takav da on može biti zadovoljan njime. Tako usmjeravamo svoju pažnju na Boga, pobjeđujemo demona i postižemo da on nema nikakve moći nad nama.

4. Za vrijeme našega rada i drugih naših djelatnosti, kad čitamo ili pišemo, kao i kad se bavimo duhovnim stvarima, da, čak i za naših izvanjskih pobožnosti i naše usmene molitve, tu i tamo, koliko možemo, zastanimo, kao u prolasku, da bismo se u potaji sjetili Boga i poklonili mu se u dubini srca. Ako znamo da sve činimo pred licem Božjim i da se on nalazi u najnutarnjijoj srži naše duše, zašto ne bismo, makar ovda-onda, prekidali svoje izvanjsko bavljenje poslom, pa i samo izricanje molitve, da bismo se načas njemu poklonili, njega hvalili, njega za nešto zamolili, njemu darovali svoje srce i bili mu zahvalni za sve? Što može biti draže Bogu nego ako tako danju mnogo puta ostavimo stvoreno da bismo se povukli . nutrinu i njega častili? Time se posebno suzbija

sebičnost, koje može biti samo među stvorenjima i od koje nas unutarnje obraćanje Bogu nezamjetno oslobađa.

Najposlije, mi ne možemo dati Bogu boljega dokaza svoje vjernosti nego kad sebe vrlo često odvraćamo od stvorenoga da bismo kratki trenutak bili sretni sa svojim Stvoriteljem.

Ja ne tvrdim da biste vi morali vanjske stvari zauvijek ostaviti. To nije moguće. Razboritost, majka kreposti, dat će vam da nađete pravu mjeru. Velim samo da ljudi u duhovnom životu uvijek iznova čine pogrešku ne odvraćajući se pokadšto od izvanjskih stvari, da bi se u nutrini poklonili Bogu i mirno se, u tišini, radovali, nekoliko kratkih trenutaka, njegovoj božanskoj nazočnosti.

Ovo zastranjivanje od teme bilo je malo podugo, ali vjerujem daje, radi same stvari, opširnost bila prijeko potrebna. Vratimo se sad opet našoj vježbi.

5. Svi ovi čini klanjanja moraju se zbivati u vjeri. Moramo vjerovati da je Bog doista u našemu srcu i da ga doista moramo štovati, ljubiti, služiti mu u duhu, kao i to da on vidi sve što se u nama i u svemu stvorenom sada i u budućnosti zbiva. Moramo vjerovati da je Bog neovisan o svemu i da su sva stvorenja o njemu ovisna, da je on beskrajno velik i u svakome pogledu savršen i da njemu, na osnovi njegove beskrajne savršenosti i njegove uzvišene vlasti, sve pripada: mi ljudi i sve što postoji na nebu i zemlji. On time može raspolagati po svojoj želji, kako u vremenu tako i u vječnosti. Njemu s pravom dugujemo sve svoje misli, sve svoje riječi i sva svoja djela. Ispitajmo sebe da li se toga držimo.

6. Moramo brižno paziti na to koje su nam ćudoredne snage najpotrebnije, a koje nam najteže padaju, koje pogreške najčešće činimo i u kojim prilikama najlakše padamo. U trenucima borbe obratimo se Bogu s punim povjerenjem i čvrsto ustrajmo u nazočnosti njegova božanskoga Veličanstva, ponizno mu

se molimo, priznajmo mu svoju bijedu i svoje slabosti i ljubazno ga molimo za pomoć. Po tome ćemo u njemu naći snagu koja nam nedostaje.

Kako se Bogu moramo klanjati u duhu i istini Tri ću stvari reći o ovome pitanju:

1. Boga štovati u duhu i istini, to znači: štovati ga onako kako se on mora štovati. Bog je duh — zato se mora štovati u duhu i istini. To opet znači: duh se naš Bogu klanja ponizno i istinito u dubini, u središtu duše gdje to može samo Bog zamijetiti. Ove čine štovanja treba tako često ponavljati dok nam oni, najposlije, ne postanu drugom naravi. Po ovoj vježbi postaje naša duša jedno s Bogom.

2. Boga štovati u istini znači: uvidjeti tko je Bog i uvidjeti tko smo mi. Štovati Boga u istini znači doista, stvarno, u duhu spoznati daje Bog Onaj koji jest, naime: beskonačno savršen, beskonačno dostojan štovanja, beskonačno dalek od svakoga zla i ispunjen svim božanskim svojstvima. Može li biti čovjeka koji ima tako malo razuma da ne bi nastojao svim svojim snagama štovati i častiti tako velika Boga?

3. Boga štovati u istini znači također: priznati da smo mi posve različiti od njega i da on želi učiniti da mu postanemo slični, ako mi to hoćemo. Tko bi mogao biti tako nerazborit te se i za trenutak okrenuti od strahopočitanja, ljubavi, služenja i neprekidne molitve — što smo dužni Bogu?

Sjedinjenje duše s Bogom

Mogu se razlikovati tri vrste sjedinjenja: uobičajeno, moguće i stvarno.

1. Uobičajeno sjedinjenje sastoji se u tome daje duša sjedinjena s Bogom jedino po Milosti (koja se prima krštenjem — nap. prev.),

2. Moguće sjedinjenje nastaje kad se vrši neki«određeni čin (čin pobožnosti, žrtve itd. — nap. prev.), po kojem se sjedinjuje s Bogom, kad je duša združena s Bogom sve dok ta radnja traje.

3. Stvarno je sjedinjenje najsavršenije. Ono je čisto duhovno. Njegovo se dolaženje osjeća. Duša nije nesvjesna kao pri drugim sjedinjenjima, nego je posve budna i njen je doživljaj življi od plamsanja vatre i svjetliji od sunca nezastrta oblacima. Može se, naravno, i u ovome osjećanju prevariti, ali to nije samo neki jednostavni izražaj osjećaja, kao kad se, na primjer, kaže: „Bože moj, ljubim te od svega srca", ili slični izrazi. To je mnogo više: nešto neizrecivo što duša susreće, blago, smireno, sa strahopočitanjem, ponizno, ljubazno i vrlo jednostavno — nešto što je nosi i tjera Boga ljubiti, štovati ga i prigrliti s takvom nježnošću koju nitko ne može opisati i koju samo iskustvo može dokučiti.

4. Svi oni koji se žele sjediniti s Bogom moraju ispitati da li je ono čemu teže uživanje i slast Božjih darova, ili je Bog sam. Svatko mora uvidjeti da je Bog nedokučiv. Da bi se sjedinilo s njime, potrebno je volju okrenuti od želje za duhovnim i tjelesnim zadovoljstvima, kako bi ona, od svega oslobođena, mogla ljubiti Boga više nego. sve drugo. Ako je volja uopće kadra dokučiti Boga, to se onda može dogoditi samo po ljubavi. Velika je razlika između volje ko-

ja djeluje na ovaj način i volje koja ide za užicima i ugođajima. Volja koja ide za uživanjem i ugađanjem svoj cilj doseže odmah, u duši, dok volja čije je djelovanje čista ljubav nalazi ispunjenje jedino u Bogu samom.

O nazočnosti Božjoj

1. Nazočnost Božja jest upravljanje našega duha k Bogu. Drukčije rečeno: posvješćenje da je Bog prisutan. Ono se može zbivati snagom mašte ili snagom razuma.

2. Znam čovjeka koji se četrdeset godina u duhu priučavao na nazočnost Božju, koju on označuje i mnogim drugim imenima. Pokatkad je naziva Jednostavnim činom, kadšto Tamnim motrenjem ili sveobuhvatnim i ljubaznim pogledom na Boga, a ponekad opet Prisjećanjem na Boga. Nazivao ju je, također, Pozornošću na Boga, Nijemim razgovorom, Povjerenjem u Boga, Životom i Mirom duše. On kaže, dalje, da su sve te oznake za prisutnost Božju samo riječi srodnoga značenja koje isto označuju. Za njega je Nazočnost Božja s vremenom postala nešto sasvim prirodno, i to ovako:

3. Time što je svoj duh često prizivao u Nazočnost Božju, postao mu je život u nazočnosti Božjoj navikom. Čim bi okončao svoje zadaće, a često i usred rada, uzdizala bi se njegova duša u svome središtu i tako bi ostajala, bez njegova truda, čvrsto povezana s Bogom, kao da lebdi iznad stvari. Pri tome on ima osjećaj da se nalazi u svom središtu, na mjestu tišine, gotovo uvijek osjećajući da ga u tome lebdećem stanju prati vjera, i on je zadovoljan time. To on zove stvarnom Nazočnošću Božjom. Ona obuhvaća sve druge vrste nazočnosti, i još više, jer duša tada živi tako kao da su samo ona i Bog na svijetu. Ona se posvuda razgovara s Bogom, moli ga za ono što joj je potrebno i neprestano se raduje s njime na svaki zamislivi način.

4. Mora se ipak imati na umu da se to općenje s Bogom događa u dubini i u središtu duše. Tamo duša govori s Bogom od srca srcu, radujući se Bogu velikom i dubokom radošću. Sve što se vani zbiva za dušu je tada kao vatra od slame koja se tako brzo gasi kao što se i zapalila; izvanjsko ne remeti nikako, ili pak remeti sasvim malo, unutarnji mir duše.

5. Vratimo se k našoj Nazočnosti Božjoj: Nježni i ljubazni pogled na Boga užiže u duši nezamjetno božansku vatru koja se kroz ljubav prema Bogu tako žestoko rasplamsava da smo prisiljeni i izvana činiti razne stvari kako nas ona ne bi posve nadvladala.

6. Čovjek se iznenadi kad zna kako sve duša ponekad opći s Bogom. Njemu se ta općenja toliko sviđaju da duši dopušta sve, pretpostavljajući da će ona uvijek ostati u svome središtu — kod njega. I kao da se boji da bi se ona mogla opet okrenuti stvorenim stvarima, daje joj sve što ona može poželjeti. U nutrini nalazi duša nadasve ukusnu i prekrasnu hranu, iako to nije željela ni na bilo koji način pripravljala. Najviše što ona pridonosi jest da bude zadovoljna.

7. Nazočnost Božja jest, dakle, život i hrana duše. Ona se može zadobiti Milošću Božjom ovim sredstvima:

Kako se ostvaruje nazočnost Božja

1. Prvo sredstvo jest velika čistoća života.

2. Drugo je sredstvo da se čovjek s velikom vjernošću navikava na vježbu Nazočnosti Božje i na pouzdan pogled unutra - k Bogu. Pri tome treba ostati smiren, ponizan, ljubazan i bez ikakva nemira ili smetenosti.

3. Posebno morate paziti na to da taj pogled unutra, makar trajao samo tren, unaprijed odredi vaš vanjski rad, da ga za rada ovda-onda ponavljate i da na isti način svoj posao okončate. Budući da treba dosta vremena dok se ne navikne na tu vježbu, nemojte se obeshrabriti ako ona ne uspije odmah. Navika se stječe samo mukom. Ali kad se jednom stekne, sve se čini s radošću. Nije li pravo da je srce, iz kojega izvire sav život i koje je važnije nego drugi tjelesni udovi, dužno ljubiti i štovati Boga, bilo da svoje duhovne ili tjelesne poslove počinjemo, bilo da ih završavamo ili bilo što drugo u životu činimo! Zbog toga moramo izvoditi ovaj kratki unutarnji pogled u svome srcu. To, kako sam već rekao, činimo posve smireno i bez ikakve grčevitosti.

4. Kad se počinje s tom vježbom, prikladno je oblikovati nekoliko unutarnjih riječi, kao na primjer: Moj Bože, sasvim sam tvoj; Bože ljubavi, ljubim te svim srcem; Gospodine, čini sa mnom što se tvome srcu sviđa: - ili bilo koju drugu misao koja može začas pobuditi ljubav. Svakako, mora se i na to paziti da duh ne zastrani i ne vraća se stvorenim stvarima, on treba da bude usmjeren samo na Boga, te, potican i vođen voljom, on valja da bude usmjeren samo na Boga.

5. Ova vježba Božje nazočnosti isprva može biti malo naporna, ali ako se brižno ponavlja, donijet će tajno u dušu čudesan učinak. Ona donosi u dušu milost Gospodinovu u veliku obilju i nezamjetno vodi dušu onom jednostavnom pogledu, neprestanom ljubaznom motrenju prisutnoga Boga, što je najsvetiji, najlakši i najdjelotvorniji način moljenja.

6. Ne zaboravite, molim: želi li se dospjeti do toga visokog stupnja, pretpostavlja se odricanje od vidljivoga svijeta. Jer, nije moguće da se duša kojoj se sviđaju stvorene stvari potpuno raduje božanskoj Nazočnosti. Da bi se posve pripadalo Bogu, moraju se, dakle, napustiti stvorene stvari.

Učinci nazočnosti Božje

1. Prva je dobit koju duša prima od Božje nazočnosti to što vjera, u svim prilikama našega života, postaje življa i učinkovitija, posebno u našim nedaćama, jer ona pridonosi da u iskušenjima i u nužnom općenju sa stvarima lakše zadržimo Milost. S vjerom duša po toj vježbi postaje pouzdana, ona gleda i osjeća nazočnost Božju time što se jednostavno sjeća Boga. Stoga ga ona s lakoćom priziva, i s uspjehom prima ono što joj je potrebno. Može se reći da se duša time približila stanju blaženstva. Što je veći napredak koji ona ostvaruje, to življa postaje njena vjera. Najposlije vjera postaje tako jaka da se može reći: Više ne vjerujem nego vidim i doživljavam.

2. Iskustvo Božje nazočnosti jača također nadu u nama (ufanje — nap. prev.). Naša nada raste usporedo s našom spoznajom. Što se više naša vjera kroz tu svetu vježbu približava tajnama Božanstva, to više otkrivamo u Bogu ljepotu koja nadvisuje ne samo ljepotu svih tijela što ih na zemlji vidimo, nego i beskonačno nadvisuje i ljepotu anđela i najsavršenijih duša. Tako raste i tako se učvršćuje naša nada. Veličina sreće, kojoj se raduje i koju kuša, podiže je i jača.

3. Nazočnost Božja čini da čovjek ne pridaje važnosti stvorenim stvarima; ona užiže u njemu vatru svete ljubavi. Jer: čovjek je u tome stanju uvijek s Bogom, a Bog je razorna vatra koja u pepeo spali sve što bi mu moglo biti oprečno. Kad se duša tako rasplamsa, ona može živjeti još samo u nazočnosti Božjoj, koja u njenom srcu užiže svetu vatru, sveto oduševljenje i goruću želju da svo stvorenje ljubi Boga, poznaje ga, služi mu i štuje ga.

4. Po nazočnosti Božjoj i gledanjem unutra duša postaje tako povjerljiva s Bogom da gotovo sav svoj život provodi u djelima ljubavi, štovanja, kajanja, pouzdanja, zahvaljivanja, žrtve, molitve i u drugim vrijednim djelima. Ponekad, dapače, uspijeva sve povezati u jedan jedini čin koji nikad ne prestaje, jer duša tada živi u stalnoj i neprekidnoj svijesti o Božanskoj nazočnosti.

Znam da taj visoki stupanj može doseći malo ljudi. To je doista milost kojom Bog obraduje samo izabrane duše. Napokon: Jednostavno motrenje jest dar iz milostive ruke. Ipak, kažem za utjehu svima koji se odlučuju na tu svetu vježbu: Bog tu milost poklanja, po pravilu, onome koji se pripremio daje primi. Ako li Bog ne udijeli tu milost, tada se pomoću obične milosti' vježbom Nazočnosti Božje stječe, u najmanju ruku, jedan način moljenja koji nije daleko od onoga Jednostavnoga motrenja (tj. Nazočnosti Božje — nap. prev.).

1 Usp. 4. zabilježbu gdje se govori o tri vrste sjedinjenja s Bogom: običnom, mogućem i stvarnom (Prev.).

PISMA

Poštovana moja majko,

Kad me tako usrdno molite, saopćit ću Vam po kojoj sam metodi dospio do trajne svijesti o nazočnosti Božjoj, što zahvaljujem samo neiscrpnoj dobroti našega Gospodina. Ne mogu Vam prešutjeti da se na to teško odlučujem, i to samo zbog Vaših usrdnih molbi. Sad to činim samo pod uvjetom da nikome ne pokažete moje pismo. Kad bih znao da ćete ga bilo kome pokazati, ništa me ne bi moglo potaći da Vam pišem, čak ni želja za Vašim napredovanjem u duhovnom rastu. 0 tome mogu kazati ovo:

U više sam knjiga nalazio razne metode putovanja k Bogu, kao i raznovrsne upute za vođenje duhovnoga života. Ali sam stekao dojam da bi to prije zbunilo moj duh nego što bi mi olakšalo-da nađem ono što želim i što tražim, a to je: sredstvo koje će mi omogućiti da potpuno pripadam Bogu. Odlučio sam, stoga, uložiti sve što imam Predao sam sebe Bogu kao zadovoljštinu za svoje grijehe, odrekao se iz ljubavi prema njemu svega što nije on i pokušao živjeti tako kao da smo na svijetu samo on i ja. Katkad sam promatrao sebe kao siromašna grešnika pred sučevim nogama. Drugi sam put gledao Boga u svome srcu kao Oca. Molio sam mu se što sam češće mogao, tako što sam svoj duh zadržavao u njegovoj svetoj nazočnosti i sabirao svoje misli čim bih primijetio da bi htjele zastraniti. Isprva sam imao nemalo muke s tom vježbom, ali sam je nastavljao unatoč svim poteškoćama koje su me opsjedale. Nisam strahovao niti se uznemiravao kad bih, protiv svoje volje, zastranio. Vježbao sam se po čitav dan: kako za svakidašnjega posla tako i za propisanih molitvenih sati. U svako

doba, svakoga sata, svake minute, u stisci napornoga rada proganjao sam i udaljavao iz svoga duha sve što bi me moglo priječiti da ne mislim na Boga.

To je bila, poštovana majko, moja uobičajena vježba od onoga dana kad sam počeo voditi duhovni život. Iako znam da sam tu vježbu provodio vrlo nesavršeno i nemarno, ipak mi je iz nje proizašla velika dobit. Vrlo dobro znam da to zahvaljujem samo milosrđu i dobroti Gospodinovoj, jer mi bez njega ne možemo činiti ništa, ja još manje negoli drugi. Ali, ako se vjerno držimo njegove svete nazočnosti i ako smo nje uvijek svjesni, to će ne samo spriječiti da ga vrijeđamo ili namjerno činimo nešto što se njemu ne sviđa, nego ćemo time steći i svetu slobodu da od njega molimo milosti koje su nam potrebne. Ako ove čine često ponavljamo, postajat ćemo sve povjerljiviji prema Bogu, i život u njegovoj nazočnosti postat će, najposlije, našom drugom naravi.

Zahvaljujte Bogu zajedno sa mnom za njegovu veliku dobrotu. Ja se ne mogu dosta načuditi tome da on daje takvo obilje milosti jednome ovako jadnu grešniku kao što sam ja. Neka bude za sve blagoslovljen!

U Gospodinu Vaš...

(Prvo izdanje donosi ovdje primjedbu da ovo pismo nema datuma).

1. lipnja 1682.

Časna moja majko,

Koristim se ovom prilikom da Vam saopćim misli jednog od naše redovničke braće o čudesnim učincima i stalnoj pomoći koju on prima po ostvarenju nazočnosti Božje.

Znajte da je on, otkad je prije više od četrdeset godina počeo svoj duhovni život, uvijek nastojao samo jedno: biti stalno s Bogom i ništa ne činiti, ništa ne govoriti ni misliti što bi se moglo ne svidjeti Bogu, a sve je to činio samo iz čiste ljubavi i zato što Bogu pripada još neizmjerno više. On se na tu božansku nazočnost tako priučio da iz nje stalno i u svakoj prilici crpi pomoć. Njegova je duša već tridesetak godina ispunjena stalnom radošću koja je katkad tako velika te je prisiljen, da bi je obuzdao, činiti djetinjarije koje izvana više sliče na ludost negoli na pobožnost.

Ako se ponekad udalji od nazočnosti Božje, Bog ga u dnu duše podsjeća na sebe. To mu se zaboravljanje događa osobito onda kad je zaposlen izvanjskim stvarima. Na taj unutarnji zov on odgovara s velikom vjernošću, uzdizanjem svoga srca k Bogu, poniznim pogledom k njemu i riječima koje u takvoj prilici pobuđuju ljubav u njemu, na primjer: Gospodine, ovdje sam, potpuno sam tvoj; Gospodine, oblikuj me po svome srcu. Tada mu se čini, i on doista osjeća, "kao da je Bog zadovoljan sa tih nekoliko riječi, te se povlači k tišinama u najdubljoj nutrini duše. To doživljavanje ulijeva mu divnu sigurnost da Bog uvijek počiva u dnu njegove duše. Nikakve sumnje, koje se također mogu pojaviti, ne mogu ga uzdrmati u tome uvjerenju.

Sudite sami, moja časna majko, kolika radost i kakav mir mora biti u njemu kad zna i osjeća kakvo veliko blago neprestano nosi u sebi. On nije više nemirni i nespokojni tragač. On je našao blago i ono mu je nadohvat ruke — može ga uzeti kad god želi.

Njemu je žao naše ljudske sljepoće i uvijek iznova ističe da smo mi stvorenja vrijedna sažaljenja jer se zadovoljavamo sa tako neznatnim stvarima. Bogatstvo Božje, kako on običava reći, sliči neizmjernom oceanu. Slijepi, kakvi već jesmo, mi se zadovoljavamo malim valom osjećaja koji se u istom trenu pojavljuje i nestaje. Tako onemogućujemo Boga da u nas ulije bujicu, plimu svoje milosti. Ali, nađe li Bog dušu koja je prožeta živom vjerom, on joj daje milost u obilju. Ona se ulijeva u dušu poput nabujala potoka koji je bio silom spriječen u svome tijeku, i koji je sad našao jedno mjesto kud može prodrijeti, te se silovito i u svoj punini razlijeva prostranim poljem.

Da, mi često sprečavamo tu božansku struju u njenom toku, jer ne pazimo dovoljno na nju. Nemojmo to, moja draga majko, ubuduće činiti. Pogledajmo u sebe, u svoju nutrinu i razvalimo nasipe koji zadržavaju bujicu milosti. Oslobodimo joj put, pokušajmo nadoknaditi izgubljeno vrijeme. Možda je dio života pred nama vrlo kratak. Kako će brzo doći smrt! Pripravimo se za njen dolazak. Samo se jedanput umire!

Zato ponavljam još jednom: uđimo u sebe! Vrijeme protječe. Ne možemo sebi dopustiti više nikakva odgađanja! Ta posrijedi je spas naše duše! Tu — gdje stoji svatko za sebe.

Vjerujem da ste se Vi dobro pripravili i da Vas smrt ne može iznenaditi. To je naša zadaća i zbog toga Vas moram pohvaliti. Ipak, moramo se još i dalje truditi, jer - u duhovnom životu svaki zastoj znači korak unazad. Svi koji su vođeni duhom Duha Svetoga napredovat će u svom duhovnom životu čak i u snu.

Ako li se čamac naše duše još ljulja na vjetru i oluji, probudimo Gospodina koji u njemu počiva. On će zapovjediti, i more će se smiriti.

Uzeo sam slobodu, vrlo poštovana majko, saopćiti Vam ove dobre misli da ih možete usporediti s vlastitima. One mogu poslužiti da ponovno potpale i razbuktaju plamen ako se kojom nesrećom — ne dao Bog - makar i privremeno ugasio.

Sjetimo se oboje, Vi i ja, naše prve revnosti, našeg prvotnoga žara. Okoristimo se primjerom i prosvjetljenjem ovoga brata. Njega svijet jedva poznaje, ali on je poznat Bogu koji s njim postupa nadasve prijateljski. Molit ću Boga za Vas, a i Vi, moja časna majko, molite neprestano za mene koji sam u našemu Gospodinu

Vaš...

1685.

Moja časna i vrlo poštovana majko,

Danas sam primio dvije knjige i jedno pismo od sestre N., koja se priprema na polaganje zavjeta i stoga se preporučuje molitvama Vaše zajednice, a prije svega Vašoj molitvi. Čini mi se da je njoj vrlo mnogo stalo do Vaše molitve i nadam se da je nećete razočarati. Molite Boga da mu ona svoju žrtvu prinese samo iz ljubavi i da čvrsto odluči pripadati samo njemu.

Poslat ću Vam jednu od spomenutih knjiga koje govore o nazočnosti Božjoj, u čemu se, po mojem mišljenju, sastoji sav duhovni život. Uvjeren sam da svatko može u kratko vrijeme postati čovjek duha, ako se u svakidašnjem djelovanju doista bavi mislima o nazočnosti Božjoj.

Da bi se to postiglo, treba da srce bude slobodno od svega ostaloga, jer: Bog ga želi cijela. Ali, Bog naše srce ne može potpuno imati ako ono nije sasvim slobodno od svega što nije on. On ne može tada djelovati u srcu onako kako njegovoj volji odgovara.

U svijetu nema sretnijega i ljepšega življenja od onoga u kojemu čovjek često opći s Bogom. To može razumjeti samo onaj koji to svaki dan čini i doživljava. Ipak, ja Vas ne nagovaram da se s toga razloga odlučite tražiti Boga. Mi ne smijemo tu vježbu prihvatiti radi utjehe i darova, nego to moramo činiti iz čiste ljubavi i zato što Bog to hoće.

Kad bih ja bio propovjednik, propovijedao bih, prije svih drugih tema, o vježbi nazočnosti Božje. Kad bih bio duhovni vođa, svakome bih savjetovao tu vježbu, toliko mi se ona čini nužnom i, istodobno, toliko laganom.

Kad bismo znali koliko nam je potrebna milost i pomoć Božja, nikada, čak ni načas, ne bismo Boga gubili s očiju. Vjerujte mi to i odvažite se odmah na svetu i nepokolebljivu odluku: da se nikad nećete dragovoljno udaljiti od njega i da ćete ostatak dana provesti u njegovoj svetoj nazočnosti, ljubeći ga i — - ako on to drži ispravnim - odričući se svih zemaljskih i nebeskih radosti. Trudite se oko ovoga djela i budite sigurni da ćete, ako ste ispravno postupali, ubrzo osjetiti učinke. Ja ću Vas u tome pomagati molitvama, iako su one siromašne: preporučujem se od srca Vašim molitvama i molitvama Vaše zajednice i pozdravljam sve, a posebno Vas.

Vaš...

3. studenoga 1685.

Časna i vrlo poštovana majko,

Zadržao sam krunicu koju ste mi poslali po gospođici N. Čudim se da joj niste priopćili svoje misli o knjižici koju sam Vam bio poslao i koju ste morali dobiti. Koristite se njome često pod stare dane; ta bolje ikad nego nikad!

Ne mogu zamisliti kako religiozni ljudi mogu zadovoljno živjeti a da ne misle o nazočnosti Božjoj. Ja se pokušavam, kad god mogu, povući u duboku nutrinu duše. Kad sam tako s Njime, ničega se ne bojim. Naprotiv: i najmanje odvajanje od Njega za mene je pakao.

Vježba nazočnosti Božje praktički ne trapi tijelo. Ipak je korisno ponekad, ili bolje reći češće, odricati se malih, bezazlenih i dopuštenih radosti. Jer — Bogu ipak nije drago da duša koja želi sasvim pripadati njemu teži i k uživanju drugih radosti osim njega. To je više nego razumljivo. Ne kažem da mi sebi moramo nametnuti neki poseban teret. Ne! Bogu moramo služiti u svetoj slobodi! Svoj posao treba obavljati bez brige i bez nemira, a svoj duh usmjeravati na Boga — smireno i tiho — čim otkrijemo da su nam misli zastranile.

Prijeko je potrebno da, ipak, svo svoje pouzdanje polažemo u Boga i da ostavimo po strani sve druge brige; moramo čak napustiti i neke posebne oblike pobožnosti, sami sobom koji mogu biti dobri i ispravni, ali kojima se često nepotrebno opterećujemo. Ti oblici pobožnosti, na kraju krajeva, samo su sredstvo koje treba da nam pomogne da dospijemo do cilja. Ako se mi, vježbom nazočnosti Božje, ujedinimo s njim, stoje naš cilj, onda je beskorisno vraćati se sred-

stvima. Mi mu možemo pokazati svoju ljubav mnogo bolje time ako ostajemo u njegovoj svetoj nazočnosti, ako ga štujemo i hvalimo, ako čeznemo za njim, ako mu sebe prikazujemo ili mu zahvaljujemo, ili na bilo koji način koji će svatko pojedinačno izabrati za sebe.

Ne dajte se obeshrabriti ako vam narav bude nesklona toj vježbi: oko toga se treba samo malo potruditi. Isprva se često vjeruje da je to gubljenje vremena. Unatoč tome, treba odlučno ustrajati u vježbi nazočnosti Božje i, unatoč svim poteškoćama, ostati joj vjeran do smrti.

Preporučujem se molitvama cijele Vaše zajednice, a posebno Vašoj molitvi, u Gospodinu

Vaš...

Gospođi N.

Vrlo poštovana gospođo,

Vrlo Vas žalim. Krajnje je vrijeme da se prestanete brinuti za poslove gospodina i gospođe N. i da se više posvetite Bogu. Od Vas se ne traži mnogo: samo to da ga se ovda-onda sjetite, da ga, koliko možete, štujete, da ga molite za milost, da mu katkad povjerite svoje brige ili mu, drugi put, zahvalite na milostima koje Vam ukazuje u Vašemu radu. Radujte se s njime što češće možete: za vrijeme jela, kad ste u društvu — — uvijek, on će se radovati i najmanjoj misli. Pri tome nije potrebno glasno govoriti: on nam je bliže nego što mi slutimo.

Da bismo bili s Bogom zajedno, nije prijeko potrebno uvijek boraviti u nekoj crkvi. Svatko može od svojega srca načiniti tihu kapelu u koju će se, pokadšto, povlačiti da ponizno, skromno i u ljubavi razgovara s Bogom. Svaki čovjek može tako govoriti s njime, jedan više, drugi manje. On zna koliko mi možemo. Dakle, počnimo! Možda on čeka samo našu odluku. Odvažimo se! Kako je kratko vrijeme života koje nam još ovdje ostaje! Vama su gotovo šezdeset i četiri godine, a meni će uskoro biti osamdeset! Zato — živimo i umrimo za Gospodina. S njime se sve patnje podnose vedro i smireno. Bez njega - i najveća su zadovoljstva samo muke. Bio blagoslovljen za sve što čini. Amen.

Navikavajte se, pomalo, moliti mu se na ovaj način, prosite njegovu milost i prikazujte mu svoje srce. Činite to često: danju, usred posla, kad god možete. Nemojte se plašljivo držati samo propisanih oblika molitve ili određenih pobožnih vježbi; činite sve vje-

rujući u Boga, iz ljubavi prema Bogu i u poniznosti pred njim.

Gospodina i gospođu N., te gospođicu N., uvjerite da ću im rado pomagati svojim molitvama. Vama posebno stojim na službu i ostajem Vaš u Gospodinu,

Brat...

Časni moj oče,

Iako mi moje stanje ne zadaje briga, ipak, kako svoju metodu nisam stvorio iz knjiga, bilo bi mi drago, radi veće sigurnosti, čuti Vaše mišljenje o tome.

Prije stanovitog vremena razgovarao sam s jednim pobožnim čovjekom koji mi je rekao: Duhovni život jest život milosti koji počinje s ropskim strahom, zatim raste kroz nadu u vječni život i, napokon, doseže puninu u čistoj ljubavi. Svaki od ta tri stadija ima različite stupnjeve po kojima se, najposlije, stiže do ispunjenja.

Ja nisam ni jednu od takvih metoda slijedio; naprotiv — one su me obeshrabrivale. Ne znam što je uzrok tome, ali od samoga početka nisam imao pouzdanja u njih. Zbog toga sam na početku svoga duhovnoga života čvrsto odlučio svim se snagama predati Bogu, kao zadovoljštinu za svoje grijehe i odreći se svega ostaloga iz ljubavi prema njemu.

Prvih godina, u vrijeme određeno za molitvu, bavio sam se obično mislima o smrti, sudu, paklu, nebu i o svojim grijesima. Tako je išlo nekoliko godina. Onda sam se počeo truditi da svoje misli upravljam na nazočnost Božju i dok sam radio. Mislio sam na to da je on uvijek u mojoj blizini i u srži moje duše.

To mi je dalo tako uzvišeno poimanje o Bogu da me na tom stupnju mogla zadovoljiti samo vjera. Nezamjetno se zbivalo da sam se i u vrijeme određeno za molitvu isto tako držao..To me vrlo tješilo i donijelo mi veliku radost. Tako sam počeo.

Moram Vam, ipak, reći da sam u prvih deset godina iznutra mnogo trpio. Bio sam uvjeren da ne pripadam Bogu onako kako bi trebalo. S jedne strane,

moji prijašnji grijesi, koji su mi uvijek stajali pred očima, a s druge velike milosti, koje mi je Bog udijelio - — to su bile opreke i izvor mojih patnji. U to sam doba često posrtao, ali sam se uvijek iznova dizao. Činilo mi se da se sve urotilo protiv mene: svijet, razum, pa i sam Bog. Samo je vjera, čini mi se, bila na mojoj strani. Često sam bio mučen mišlju da je znak moje umišljenosti to što sam htio jednim udarcem biti na tako visoku stupnju duhovnoga života, kamo drugi dospijevaju tek nakon mnogo godina i nakon velikih muka. Katkad sam vjerovao da je to svjesna obmana i da mi nema spasa.

Kad sam, najposlije, već mislio da će me ta briga i taj nemir pratiti do konca života, što nipošto nije umanjivalo moje povjerenje u Boga - dapače, moja je vjera rasla — našao sam se jednim potezom potpuno izmijenjen. Moja duša, dotle puna nemira, osjećala je dubok unutarnji mir. Bilo je to kao da je našla nutarnju jezgru, mjesto tišine.

Od tada svoj posao obavljam u vjeri, poniznosti i s ljubavlju. Trudim se da ništa ne činim, ništa ne govorim i ništa ne mislim što bi moglo omrznuti Bogu. Nadam se da će on, ako budem činio sve što mogu, uraditi sa mnom ono što se njemu sviđa.

Duhovno stanje u kojem se sad nalazim nije lako opisati. Ne brinem se i ne sumnjam da li sam na pravome putu, jer nemam druge volje osim volje Božje, koju nastojim ispunjavati u svim stvarima i kojoj sam tako poslušan da protiv nje ne bih želio podići ni slamku s tla. Ne dam se voditi nikakvim drugim poticajima osim čistom ljubavlju prema Bogu.

Napustio sam sve oblike pobožnosti i sve molitve osim onih na koje me moj stalež obvezuje. Moj jedini religiozni čin jest uvijek se zadržati u njegovoj svetoj nazočnosti. U njoj ostajem jednostavno time što sam joj otvoren i što je sa mnogo ljubavi uvijek imam pred očima. Kako da to nazovem? Stvarnom prisutnošću Božjom? Ili još bolje: nijemim i tajnim

općenjem duše s Bogom koje gotovo nikad ne prestaje. Ono mi donosi veliko zadovoljstvo i tako veliku unutarnju radost, a često i vanjsku, te sam katkad prisiljen, kako bih njome ovladao, činiti razne djetinjarije, koje više sliče ludosti negoli pobožnosti.

Ukratko, časni moj oče, nemam nikakve sumnje da je moja duša već više od trideset godina povezana s Bogom. Da Vam ne bih dodijavao, preskačem mnoge stvari. Držim, ipak, ispravnim iznijeti Vam kakvim sebe vidim pred Bogom, kojega promatram kao svoga Kralja.

Vidim sebe kao nedostojna čovjeka, krastava i gubava, koji je počinio mnoge zločine protiv svoga Kralja. Potaknut stidom, u dnu duše priznajem svoju drskost i zlobu. Molim ga za oproštenje i prepuštam se njegovim rukama neka čini sa mnom što mu se sviđa. Ali, milostivi Kralj ne samo da me nikako ne kažnjava, nego me prima s neshvatljivom dobrotom. Poziva me za svoj stol, poslužuje me vlastitim rukama, daje mi ključeve od svojih riznica i postupa sa mnom u svakom pogledu kao s najboljim prijateljem. On razgovara sa mnom i raduje me neprestano na tisuće i tisuće raznih načina. Oprašta mi šuteći i ne podsjeća me na moje prijašnje držanje. Dok ga molim da me oblikuje- po svome srcu, vidim sebe bijedna i slaba, ali ipak to milijega Bogu. Eto kako pokatkad promatram sebe u njegovoj svetoj nazočnosti.

Ova jednostavna pažnja, ovo ljubazno gledanje na Boga moja je najčešća navika. Kod njega se osjećam tako sretnim i zadovoljnim kao dijete koje počiva na majčinim grudima; zato bih, da bih opisao neizrecivu sreću i užitak koji doživljavam, mogao to stanje nazvati: počivanje na Srcu Božjemu, ako se tako smije reći. Kad se, u stisci događaja ili zbog slabosti, moje misli udalje od njega, uskoro bivam nekim unutarnjim glasom opet pozvan k njemu. Taj unutarnji glas Božji tako je čaroban da ga nisam sposoban ni približno opisati.

Ali, molim Vas, časni moj oče, mislite više na moje slabosti, koje su Vama dovoljno poznate, negoli na ove nezasluženе milosti kojima Bog odlikuje moju dušu, iako sam ih nedostojan i ne shvaćam ih. Sto se tiče propisanog molitvenog vremena - ono je samo nastavak ove iste vježbe.- Pokatkad promatram sebe kao stijenu pred kojom stoji kipar koji od nje želi načiniti kip. Tada molim Boga da od moje duše oblikuje svoju savršenu sliku.

U ostalo vrijeme, čim se okrenem molitvi, osjećam kako se čitav moj duh i cijela moja duša uzdiže Bogu, a da ja pri tome ništa ne činim, te se duša, tako uzdignuta, sjedinjuje s njime i ostaje određeno vrijeme kao u zanosu, kao u svome središtu, kao u mjestu svoga mira.

Mogu pretpostaviti da mnogi takvo stanje drže za besposlicu, za obmanu i za samoljublje. Da, i ja bih to mogao nazvati svetom besposlicom. Moglo bi se to nazvati i blaženim samoljubljem, ako je duša u tome stanju uopće sposobna za samoljublje. Kad se duša nalazi u tome stanju, ona se ne može više brinuti o sklonostima kojim je prije naginjala jer bi joj preispitivanje prije škodilo negoli koristilo. Ne mogu, naprotiv, nikako podnijeti da se to stanje naziva obmanom. Jer, duša koja se tako raduje Bogu ne želi ništa drugo negoli njega. Ako bi čak i bila neka unutarnja obmana, tada je Božja stvar da me od nje oslobodi. Ja se njemu posve predajem i on može činiti sa mnom što mu se sviđa. Ne želim ništa drugo nego njega, da njemu posve pripadam.

Bio bih Vam zahvalan, časni oče, ako biste mi priopćili svoje mišljenje, do kojeg uvijek mnogo držim. Prema Vašoj službi imam posebnu pažnju, i u našem sam Gospodinu

Vaš...

Moja časna i vrlo poštovana majko,

Moje Vas molitve, koliko god male vrijednosti bile, neće ostaviti na cjedilu. To sam Vam obećao i svoju ću riječ držati. Kako bismo bili sretni kad bismo pronašli blago o kojemu govori Evanđelje, sve bi nam se drugo tada činilo manje važnim. Ono je beskrajno veliko. Čim se više ono kopa i traži, veće su dragocjenosti koje se nalaze. Zaposlimo se time da te dragocjenosti tražimo i nemojmo odustati dok ih ne nađemo....

(U nastavku spominje brat Lovro nekoliko osobnih stvari i zatim dalje nastavlja:)

Ja ne znam, časna moja majko, što me još čeka. Čini mi se da mi duševni mir i tišina duha dolaze u snu. Ako postoji neka bol za mene, to je: biti bez bola. Tješim se mišlju, ako je to dopušteno, da postoji čistilište u kojemu ću moći ispaštati za svoje grijehe. Sad znam samo to da me Bog čuva. U tako sam veliku miru da se više ničega ne bojim. Čega bih se mogao bojati dok sam s njime? Držim se u njegovoj nazočnosti koliko god mogu. Bio zbog svega blagoslovljen!

Vaš...

12. listopada 1688.

Vrlo poštovana gospođo N.,

Mi imamo Boga koji je beskrajno dobar i koji zna što nam treba. Uvijek sam vjerovao da će Vas on voditi do najvišega. On će doći u pravo vrijeme, i to onda kad Vi najmanje očekujete. Uzdajte se u njega. Zahvaljujte mu sa mnom za milosti koje Vam je udijelio, posebno za snagu i strpljivost s kojom podnosite svoje velike nevolje. To je jasan znak njegove brige za Vas. Tješite se, dakle, s njime i zahvaljujte mu za sve.

Divim se, isto tako, hrabrosti i srčanosti gospodina N. Bog mu dao plemenitu ćud i dobru volju. On, dakako, još ovisi nešto odviše o stvarima ovoga svijeta; u njemu, zapravo, ima još mladenačke nezrelosti. Nadam se da će mu nevolje koje mu Bog šalje poslužiti kao spasonosno sredstvo da opet više promisli o sebi samome. To je prilika koja bi ga mogla navesti da svoje pouzdanje usmjeri na onoga koji ga uvijek prati. Neka ga se sjeća što može češće, a posebno u velikim opasnostima. Jedno kratko prisjećanje, jedna tiha molitva za vrijeme marša i s mačem u ruci, to su molitve koje, koliko god kratke, vrlo raduju Boga. Nipošto one ne bi mogle okrnjiti hrabrost jednoga vojnika; naprotiv - one ga jačaju u velikim opasnostima. Neka zato misli što češće na Boga. Postupno će se navići na tu malu, ali svetu, vježbu. Nitko ništa neće primijetiti. Ništa nije lakše nego češće obdan ponavljati te male čine unutarnjeg poklona. Stavite mu, molim Vas, na srce da na opisani način što češće misli na Boga. To je prijeko potrebno i posebno prikladno za vojnika čiji su i život i duša stalno izlo-

ženi opasnostima. Nadam se da će Bog pomoći njemu cijeloj njegovoj obitelji. Pozdravljam sve, a posebno

Vaš odani...

Moja časna i vrlo poštovana majko,

Ne kažete mi ništa novo! Vi niste jedini koji se mora boriti protiv svojih rastresenih misli. Naše je mišljenje krajnje nestalno. Ali, kako volja vlada svim našim snagama, ona mora uvijek iznova sabirati misli i upravljati ih na Boga kao na naš zadnji cilj.

Ako se duh od samoga početka ne drži na uzdi, loše navike rastresenosti i misaonog tumaranja poslije će se vrlo teško pobijediti. One nas često vode protiv naše volje k nižim stvarima.

Vjerujem da je najbolji lijek od toga priznati svoje nedostatke i poniziti se pred Bogom. Ne savjetujem Vam da pri molitvi izgovarate mnogo riječi. Dugo govorenje lako vodi do toga da se zaluta i da se rastrese. Pred Bogom se držite kao siromašan njemak, ili kao hrom prosjak pred vratima bogataševim. Nastojte svoje misli zadržati u Božjoj nazočnosti. Ako one katkad zastrane i odlutaju od njega, ne uznemirujte se previše zbog toga, jer će duhovni nemir prije rastresti Vaše misli negoli ih sabrati. Volja mora privoditi misli na pravi put u potpunoj tišini. Ako se tako budete ustrajno trudili, Bog će Vam, sigurno, dati da osjetite njegovu blizinu.

Sredstvo da se duh za molitve lakše sabere i očuva u miru jest i u tome da mu ne dopustimo da predaleko odluta ni inače, po danu. Držite svoje misli brižno i čvrsto uvijek u nazočnosti Božjoj. Kad se jednom naviknete redovito ga se sjećati, lakše će Vam biti da i za vrijeme molitve ostanete smireni, ili da sa-berete misli iz rastresenosti ako su zastranile.

U svojim prijašnjim pismima pisao sam Vam opširnije o blagoslovu koji primamo iz nazočnosti

Božje u svakidašnjem životu. Trudimo se iskreno oko toga i molimo jedno za drugo. Preporučujem se molitvi sestre N., i časne majke N. te, pozdravljajući sve, ostajem u Gospodinu

Vaš odani...

28. ožujka 1689.

Moja časna i vrlo poštovana majko,

Vašemu pismu prilažem odgovor na pismo koje sam primio od naše dobre sestre N. Budite ljubazni i uručite joj ga. Ona ima puno dobre volje, ali mi se čini da želi ići brže od milosti. Ne može se odjednom postati svet. Preporučujem je Vašemu vodstvu. Mi trebamo jedni druge da pomažemo savjetima, a još više primjerom. Bio bili Vam zahvalan ako biste mi povremeno javljali kako joj ide, da li je revna i vjerna Kristu. Mislimo uvijek na to, draga moja majko, da je naša jedina zadaća u ovome životu Bogu se svidjeti. Što može biti ostalo negoli ludost i ispraznost? Mi oboje vodimo već više od četrdeset godina duhovni život. Jesmo li te godine doista iskoristili za to da Boga ljubimo i njemu služimo? On nas je po svome milosrđu na to pozvao. Stidim se i u neprilici sam kad se sjetim, s jedne strane, velikih milosti koje mi je Bog darovao i koje mi još neprestano dariva i, s druge strane, kako sam se ja loše koristio tim milostima, vrlo sporo napredujući na putu usavršavanja.

Budući da nam je njegovo milosrđe ostavilo još nešto vremena, počnimo ozbiljno. Nadoknadimo izgubljeno vrijeme. Okrenimo se sa srdačnim povjerenjem dobrome Ocu koji je uvijek spreman ljubazno nas zagrliti svojim rukama. Odrecimo se, draga majko, iz ljubavi prema njemu, svega što nije njegovo jer je on i beskrajno više zaslužio. Mislimo neprestano na njega. Svo svoje pouzdanje stavimo u njega. Ne sumnjam u to da ćemo tada brzo osjetiti učinke i iskusiti obilje njegove milosti s kojom možemo sve učiniti, a bez koje smo sposobni činiti samo zlo.

Život je pun opasnosti i podvodnih stijena. Možemo ih izbjeći samo ako nam Bog pomaže. Molimo ga zato bez prestanka. Ali, kako ga možemo moliti ako nismo u njegovoj nazočnosti? Kako se može biti u njegovoj nazočnosti ako često ne mislimo na njega? I kako možemo često misliti na njega ako se ne trudimo da svoje misli priučimo da budu s njime? Odgovorit ćete mi da Vam govorim uvijek isto. Istina! Ali boljega i lakšega puta k Bogu ja ne poznajem! Zato ga svakome savjetujem. Prije negoli mognemo Boga ljubiti, moramo ga upoznati. Da bismo ga upoznali, moramo češće o njemu misliti. I što ga više budemo ljubili, češće ćemo ga se sjećati. Jer: gdje je naše blago, ondje nam je i srce. Trebalo bi da o tome često temeljito razmišljamo.

Vaš odani...

Pariz, 29. listopada 1689.

Vrlo poštovana gospođo,

Nje mi bilo lako pisati gospodinu od N. Činim to samo zato što ste me Vi i gospođa N. zamolili. Stavite, molim Vas, adresu i uručite mu pismo. Nikad ne možemo imati previše pouzdanja prema takvom prijatelju koji nam je toliko vjeran da nas ni u ovom ni u drugom životu ne ostavlja na cjedilu.

Ako gospodin N. znadne iz gubitka koji ga je pogodio izvući duhovnu dobit, ako svo svoje povjerenje stavi u Boga, steći će, sigurno, drugoga prijatelja koji je veći i koji je spreman uvijek pomoći. Bog upravlja srca kako se njemu sviđa. Možda je gospodin N. previše ovisio o svome preminulom prijatelju. Svoje prijatelje, sigurno, treba da ljubimo, ali pri tome ne smijemo zanemariti ljubav prema Bogu. Ona mora prethoditi svemu.

Sjetite se onoga što sam Vam uvijek savjetovao: često mislite na Boga, danju i noću, nakon završetka svake zadaće, svakog rada, pa i u veselim trenucima. On nam je uvijek blizu, on je uvijek s nama. Ne ostavljajte ga sama. Ne biste li i Vi držali neuljudnim ostaviti sama prijatelja koji Vas je došao posjetiti? Kako onda možemo Boga zanemariti i ne brinuti se za njega? Nemojte ga, dakle, zaboraviti! Mislite često na njega, molite mu se neprestance! Živite i umrite s njime! To je prekrasna zadaća svakoga kršćanina. Ukratko: to je naš poziv! Ako tome još nismo dorasli, tada to moramo učiti. Trudit ću se pomoći Vam svojim molitvama, i u Gospodinu sam

Vaš...

17. studenoga 1690.

Moja časna i vrlo poštovana majko,

Ne molim Boga da Vas oslobodi Vaših patnji, ali ga od srca molim da Vam dadne snage i strpljivosti podnositi ih sve dok se njemu sviđa. Tražite utjehu samo u njemu. On Vas je na križ pribio i on će Vas osloboditi kad se to njemu učini pogodnim. Sretni koji trpe s njime. Priučite se trpjeti s njime i moliti ga za snagu da strpljivo nosite sve što Vam on nametne, sve dok on smatra prijeko potrebnim.

Ljudi u svijetu ne shvaćaju i ne prihvaćaju te istine. Tome se ne čudim jer oni pate kao ljudi ovoga svijeta, a ne kao kršćani. Oni u bolesti vide samo naravnu muku a ne od Boga ukazanu milost. I jer bolest gledaju samo takvim očima, nalaze u njoj samo okrutnost i odbojnost. Ali, tko bolest prima iz Božje ruke i promatra je kao djelo njegova smilovanja, kao sredstvo svoga spasenja, on gotovo uvijek nalazi veliko olakšanje i veliku utjehu.

Želio bih da uistinu iskusite da nam je Bog često bliži u bolesti nego kad se u punom zdravlju radujemo.

Ne tražite boljega liječnika od njega. Koliko ja mogu prosuditi, samo nam on može pomoći. Svo svoje pouzdanje stavite u njega i brzo ćete osjetiti učinke, koje mi, na žalost, onemogućujemo time što se više uzdamo u zemaljske ljekarije negoli u Boga. Kakve god lijekove upotrebljavali, oni će vam koristiti samo onoliko koliko Bog hoće. Ako patnje dolaze od Boga, samo ih on može izliječiti. A on često šalje tijelu neku bolest da bi dušu izliječio.

Vjerojatno ćete reći da je meni lako „za stolom Gospodnjim jesti i piti" i drugoga savjetovati. Imate

pravo! Ali, promislite, molim Vas, nije li onome koji za stolom svoga kralja jede i pije i dopušta da ga kralj dvori — sve to muka kad zna da je učinio mnogo zla u svijetu i kad nije siguran da li mu je Gospodin oprostio?

Sigurno da je s razlogom zabrinut i samo mu uzdanje u dobrotu Gospodarevu može donijeti mir. Isto tako ja, vjerujte mi, kakve god dragocjenosti kušao za stolom Gospodarevim, uvijek, imam pred očima svoje grijehe i neizvjesnost oproštenja me muči. Ipak, tu muku podnosim u svjetlosti vjere i uvjeren sam daje ona, odista, za moje dobro.

Zato i Vi budite zadovoljni time što vam je Bog dao. Koliko god Vi mene držali sretnim, ja zavidim Vama. Bolovi i patnje bili bi za mene raj, samo ako bih ih mogao trpjeti u Bogu, a najveća zadovoljstva značila bi za mene pakao ako bih ih kušao bez Boga. Bila bi mi, dakle, velika radost trpjeti nešto za Boga.

Još malo vremena pa ću i ja poći na put k Bogu. Idem k njemu i morat ću položiti račun pred njim (Br. Lovro ovo piše dva mjeseca i dvadeset i šest dana prije smrti — nap. prev.). Sva muka čistilišta, makar trajala do konca ovoga vremena, bila bi mi ugodna kad bih mogao samo jedan jedini trenutak ugledati Boga u stvarnosti. U ovom me životu tješi to da kroz vjeru ponekad gledam Boga tako da bih gotovo mogao kazati: Više ne vjerujem, ja vidim! Ono o čemu nas vjera uči — doživljavam iskustveno. U tom unutarnjem doživljavanju i u nepokolebljivoj sigurnosti vjere hoću s Bogom živjeti i umrijeti.

Uvijek se držite Boga! On je jedina snaga i utjeha u Vašim patnjama. Molit ću ga da Vas prati na svim Vašim putovima. Pozdravljam majku prioricu i preporučujem se njenim molitvama, molitvama Vaše samostanske zajednice i Vašim osobnim molitvama. U Gospodinu,

Vaš...

28. studenoga 1690.

Moja dobra majko,

Kad bismo se mi stvarno navikli neprestano živjeti s mislima usmjerenim na nazočnost Božju, tada nas nikakve tjelesne bolesti ne bi mnogo pogađale. Bog često dopušta da malo trpimo da bi time očistio našu dušu i naveo nas da budemo s njime. Ne moju shvatiti kako može osjećati bolove čovjek koji je kod Boga i čija je jedina težnja Bog. To sam sâm iskusio i ne sumnjam više u to.

Ohrabrite se! Svoje brige prostrite neprestano pred njega i molite za snagu da istrajete. Prije svega, navikavajte se na često općenje s njime i zaboravljajte ja što možete manje. Molite ga kad ste slabi i povremeno mu žrtvujte sebe. U najvećoj boli molite ga ponizno i s puno ljubavi — kao što dijete moli oca —

- da se sve događa po njegovoj svetoj volji i da Vam *on* svojom milošću pomogne. Ja ću Vam pomagati u tome svojim siromašnim molitvama.

Bog ima mnoge putove kojima nas privodi k sebi. On se, ponekad, sakrije od nas. Vjera, koja nas nikad ne ostavlja na cjedilu, mora biti naš oslonac i temelj našega pouzdanja u Boga.

Ne znam što će Bog sa mnom napraviti - iz dana u dan sve sam sretniji. Čitav svijet pati, a ja, koji sam zaslužio najstrožu pokoru, doživljavam tako velike i tako ustrajne radosti da se samo s mukom mogu primiriti.

Mogao bih moliti Boga za dio Vaših patnji, ali poznajem svoju slabost, koja je tako velika da bih — ako bi me on samo jedan tren prepustio meni samome — — bio najbjedniji čovjek među smrtnicima. Ipak, ne znam kako bi me on mogao ostaviti sama kad je sna-

ga vjere koju osjećam tolika te mi se čini da ga mogu prstom dodirnuti. Vjera mi daje znanje da nas Bog nikad ne ostavlja, ako mi njega nismo prije ostavili. Čuvajmo se, stoga, da ga ne bismo napustili. Ostanimo uvijek kod njega. Živimo i umrimo s njime! Molite za mene, i ja ću za Vas.

Vaš...

Moja dobra majko!

Potresen sam gledajući kako dugo trpite. Donekle me tješi moje uvjerenje da je Vaša bolest znak da Vas Bog ljubi. Promatrajte svoje boli u tome svjetlu i sve ćete ih lakše podnijeti. Mislim da bi trebalo da polako ostavite tolike ljudske lijekove i posve se predate Božjoj providnosti. Možda Bog čeka upravo jedno takvo predavanje i puno povjerenje da bi Vas izliječio. Budući da lijekovi, unatoč svim nastojanjima, nisu imali željenoga učinka, nego se bolest, naprotiv, pogoršala, prepustite se u njegove ruke i sve još očekujte samo od njega.

Pisao sam Vam u zadnjem pismu da Bog pušta ponekad da tijelo trpi kako bi izliječio bolest duše. Imajte srčanosti! Načinite od nevolje krepost! Nemojte moliti Boga da Vas oslobodi bolova, nego ga molite za snagu da junački podnosite sve što on hoće iz ljubavi prema njemu - sve dok se to njemu sviđa.

Znam da su takve molitve pomalo tvrde za našu narav, ali su Bogu ugodne i stoga drage onima koji Boga ljube. Ljubav blaži boli. Ljubimo li Boga, tada ćemo s radošću i srčanošću trpjeti za njega. Molim Vas, radite tako, tražite utjehu u njemu. On je jedini liječnik svih naših bolesti, on je otac ožalošćenih, on je uvijek spreman pomoći nam.

On nas ljubi beskrajno više negoli mi možemo zamisliti. Zato i Vi njega ljubite i tražite pomoć samo od njega. Nadam se da ćete je brzo osjetiti.

Bog bio s Vama. Ja ću Vam i dalje pomagati svojim slabim molitvama, i ostajem u Gospodinu uvijek

Vaš...

Jutros, na dan sv. Tome, moja je pričest bila za Vas.

22. siječnja 1691.

Moja draga i mila majko,
Zahvaljujem našemu Gospodinu da je uslišio Vaše želje i poklonio Vam malo olakšanja. Ja sam već nekoliko puta bio blizu smrti. Ipak, nikad nisam bio tako zadovoljan kao baš tada. Zato nisam molio za olakšanje nego za snagu da trpim junački, ponizno i s ljubavlju. S Bogom je lakše trpjeti! Kako god veliki bili bolovi, sve ih s ljubavlju uzmite na sebe. U patnji se sjedinite s Bogom - to je pravi raj! Ako već u ovom životu želimo uživati mir i radost neba, moramo se priučiti dragovoljno, ponizno i ljubazno općiti s njime. Moramo spriječiti da nam se duh u bilo kojoj prilici udaljuje od njega. Podignimo u srcu za Boga duhovni hram u kojem ćemo mu se neprestano klanjati. Pazimo na to da ništa ne činimo, ništa ne govorimo i ništa ne mislimo što on ne voli. Ako smo tako ispunjeni Bogom, čak i muka postaje puna slatkoće, blagosti, unutarnje vedrine i smirenosti. Znam, dakako, da je već i početak na putu prema tome visokom stupnju duhovnoga života vrlo težak. Mi imamo samo čistu vjeru. Ali, znamo, također, da s milošću Božjom sve možemo, nju on ne uskraćuje nikome koji ga ozbiljno moli. Kucajte! Kucajte odlučno! Siguran sam da će Vam on tada otvoriti vrata u pravo vrijeme. U jednom trenutku obilno će Vam udijeliti sve ono što Vam je dugo godina bilo uskraćeno. Bog Vas štitio. Molite za mene kao što i ja molim za Vas. Očekujem da ću uskoro biti s njime (dvadeset dana prije smrti — nap. prev.). U našemu sam Gospodinu sasvim

Vaš...

6. veljače 1691.

Dobra moja majko,

Bog vrlo dobro zna što nama može pomoći. Sve što on čini najbolje je za nas. Kad bismo bili svjesni koliko nas on ljubi, bili bismo uvijek spremni jednako prihvatiti i slatko i gorko. Najbolniji i najtvrđi događaji bili bi nam tada dragi i dobrodošli. I najgorče muke samo su onda nepodnošljive ako ih gledamo u krivom svjetlu. Ako smo osvjedočeni da nama upravlja Božja ruka i da je on ljubazni Otac, također kad nam šalje poniženja, boli i patnje, tada će iščeznuti gorčina, i naša će se žalost pretvoriti u radost.

Sva naša zadaća, stoga, treba da bude upoznati Boga. Što ga više upoznajemo, to ga više želimo izbližega dohvaćati. Jer se, u neku ruku, može reći da ljubav raste razmjerno sa spoznajom: tako će ljubav biti to veća što je spoznaja dublja i obuhvatnija. Ako je ljubav prema Bogu doista velika, ljubit ćemo ga jednako u bolu i u radosti.

Ali, ne tražimo i ne ljubimo Boga zato da bi nam on darovao svoje milosti, pa bile one kako god uzvišene. Ni najveća naša dobra djela ne mogu nas nikad toliko privesti Bogu koliko može vjera kroz jedan jednostavan čin. Stoga mu se često obraćajmo u vjeri. Ne tražimo ga na drugim mjestima: on je usred nas. Nemojmo biti negostoljubivi i ne griješimo ostavljajući ga da čeka dok se mi bavimo tisućama sitnica koje se njemu ne sviđaju ili ga čak rastužuju. On to, doduše, podnosi, ali bismo se morali bojati da nas ta naša drskost jednom skupo ne dođe.

Počnimo sa svom ozbiljnošću njemu pripadati i protjerajmo iz srca i iz duha sve što nije njegovo. On hoće tamo biti sâm. Molimo od njega tu milost. Ako

mi, sa svoje strane, dademo sve što možemo, osjetit ćemo uskoro kako se promjena koju iščekujemo zbiva u nama.

Ja ne mogu dovoljno zahvaliti Bogu za mala olakšanja koja Vam je udijelio. Očekujem da ću ga, po njegovoj milosti, za nekoliko dana susresti. Molimo jedno za drugo. U našem Gospodinu sam

Vaš...

Šest dana poslije, u ponedjeljak, 12. veljače 1691, prije podne u 9 sati, Nicolas Herman umrije.

ŽIVOTOPIS

Donosimo tekst životopisa „Les moers du Frère Laurent" koji se pojavio u izdanju iz 1694. Izostavljena su samo dva mjesta koja se ne odnose na brata Lovru.

Pišem o onome što sam sâm čuo i vidio od brata Lovre, koji je prije dvije godine preminuo kao bosonogi karmelićanin u samostanu u Parizu. Pišem o čovjeku kojega se mnogi sa zahvalnošću sjećaju.

Jedan je čovjek, koji se bio odrekao visokoga položaja među ljudima da bi, umjesto toga, svoj život provodio na najzadnjem mjestu u kući Božjoj, jer više voli Kristov jednostavni život nego ukrase i egipatske lonce s mesom; takav, dakle, čovjek izrazio je želju da misli brata Lovre, koje sam sabrao, učinim dostupnima svima onima koji su prozreli obmanu svijeta. Radosno sam poslušao. Iako su pohvalni govori i pisma dobroga brata već objelodanjena, mislim da se ono što smo baštinili od toga svetoga čovjeka nikad ne može dovoljno proširiti.

Čini mi se ispravnim da u osobi brata Lovre iznesem odgovarajući primjer zdrave pobožnosti. To vrijedi posebno za naše vrijeme, kad svi traže dobro ondje gdje ono nije i idu krivim putovima da bi ga našli.

Govorit će vam sam brat Lovro. Donijet ću njegove riječi koje sam u razgovorima s njim sam slušao i zapisivao odmah čim bih ga napustio. Sveca ništa ne može bolje oslikati nego ono-sto potječe od njega. *Ispovijesti* i pisma sv. Augustina odražavaju Augustina bolje od svega što bi se inače moglo kazati o njemu. Isto tako, priučite se da slugu Božjega, kojega vam sad predstavljam, promatrate samo kroz ri-

ječi koje je on sam izgovorio, u svoj jednostavnosti srca.

Njegove ga vrline nisu učinile nedruštvenim. Njegov je otvoreni način ulijevao povjerenje. Odmah se dobivao osjećaj da se njemu može sve reći i stjecao se dojam da ste našli prijatelja. Ako je poznavao ljude s kojima je imao posla, govorio bi vrlo slobodno i pokazivao veliku dobrotu. Što bi rekao, bilo je jednostavno, ali uvijek na mjestu i vrlo razborito. Kroz njegovu nezgrapnu vanjštinu otkrivala se upadljiva mudrost, određena sloboda koja je visoko nadmašivala obzor obična brata-laika. Oštrina njegova pogleda nadmašivala je sva očekivanja.

I dok bi molio milostinju, jasno se vidjelo da je imao razum koji je dorastao i najtežim zadaćama i da ga je čovjek mogao pitati za savjet o svim stvarima. To bi se moglo reći o izvanjskom dojmu koji je ostavljao brat Lovro.

Njegov unutrašnji život i njegovo duhovno formiranje opisao je on sâm u razgovorima koje vam prenosimo. Njegova unutarnja preobrazba počinje, kako ćete čitati, s uzvišenom predodžbom o moći i mudrosti Božjoj, koju je on brižno očuvao, vjerno se trudeći da ga druge misli ne odvrate od nje. Taj prvi doživljaj Boga imao je kao posljedicu, i bio je kamen-temeljac svemu njegovu usavršavanju. Stoga će, dakle, biti korisno ako malo promotrimo njegov način života. Vjera je bila svjetlo koje mu nije samo u početku pomoglo spoznati Boga, nego se on ni poslije nije htio služiti nikakvim drugim sredstvima, u želji da na svim putovima slijedi Boga. Više mi je puta rekao da mu se sve ono što je od drugih čuo, sve što je našao u knjigama, sve što je sam napisao - čini beznačajno u usporedbi s onim što mu vjera očituje o uzvišenosti Božjoj i uzvišenosti Isusa Krista. Govorio je: samo nam vjera omogućuje da spoznamo tko je Bog. Mi razmišljamo logičkim zaključivanjem razuma i na

temelju znanosti, a to je kao kad bismo promatrali lošu kopiju a odvraćali oči od jedinstvena izvornika. U temelju naše duše odražava se sam Bog, a mi ipak nećemo da ga tamo vidimo. Okrećemo se od njega da bismo se bavili ispraznim stvarima i zanemarujemo općenje sa svojim Kraljem, koji je, naprotiv, uvijek spreman razgovarati s nama.

„Premalo je" - nastavlja brat Lovro - „ako pokušavamo Boga ljubiti i upoznati samo kroz ono što nam knjige o njemu kažu ili kroz ono što mi u sebi pronađemo na osnovi nekoliko površnih pobožnih misli ili sitnih 'prosvjetljenja'. Mi moramo svoju vjeru probuditi na život i s njenom pomoću uzdići sve svoje osjećaje, kako bismo Boga i Isusa Krista štovali u njihovoj potpunoj božanskoj savršenosti — onakve kakvi uistinu jesu. Taj put vjere jest duh Crkve; tim putem dospijevamo do velike savršenosti."

Brat Lovro Boga nije gledao kao nazočna samo u svojoj duši, nego i u stvorenju koje je promatrao. U svemu što je susretao njegove su se misli jednako dizale od stvorenja k Stvoritelju.

Prizor ogoljelog stabla zimi uzdigao je, jednim zamahom, njegov duh k Bogu i ulio mu tako uzvišenu spoznaju da je taj dojam i nakon četrdeset godina bio jednako jak i živ u njegovoj duši kao i u prvom trenutku. On se tako ponašao u svakoj prilici: vidljivo ga je vodilo k nevidljivom. S istoga je razloga među malobrojnim spisima koje je htio čitati sveto Evanđelje stavljao nad sve druge knjige, jer je ondje, u vlastitim Isusovim riječima, nalazio najčistiju i najjednostavniju hranu za svoju dušu, vjeru.

Brat Lovro počeo je time da se u svome srcu vjerno, i uz pomoć vjere, bavio nazočnošću Božjom. Razgovarao je s Bogom stalnim činima klanjanja i ljubavi i time što je, za vrijeme svoga rada, zazivao Gospodnju pomoć. Kad bi okončao posao, Lovro bi zahvaljivao Bogu i molio ga da mu oprosti njegove nemar-

isti — time što bi ih priznavao, kako on reče, ne braneći se. Pošto su ti čini bili vrlo čvrsto povezani s njegovim radom i jer su mu oni davali snagu za rad, sve je činio s velikom lakoćom. Njegove ga misli nisu ometale u radu, nego su mu pomagale da sve uspješno dovrši.

On ipak priznaje da je isprva imao poteškoća i da je prilično često zaboravljao svoju vježbu. Ali, kad bi uočio svoje propuste, prihvaćao se opet vježbe. Katkad je njegova misao na Boga bivala potisnuta žestinom misli—lutalica. On bi se tada zadovoljavao da blago protjera kako bi se opet vratio svojemu uobičajenom općenju s Bogom. Napokon je njegova vjernost bila plaćena: neprestano je mislio na Boga! Različiti i mnogovrsni čini preobrazili su se u jednostavno gledanje, svijetleću ljubav i neprekidnu radost.

Govorio je: „Vrijeme rada ja ne razlikujem od vremena molitve. Radeći u kuhinji, gdje me često više ljudi istodobno molilo za razne stvari, ja sam s Bogom isto tako združen kao kad klečim pred svetim sakramentom. Moja mi vjera postaje pokatkad tako bistra kao da više i nije vjera. Tada mi se čini kao daje tamna koprena odstranjena i da je vječni dan nebeskoga života već svanuo."

Do toga je stupnja dospio naš dobri brat po vjernosti s kojom je protjeravao sve druge misli da bi tako svo vrijeme mogao stalno općiti s Bogom. Ta je vježba, napokon, toliko postala dio njega sama da mu bijaše gotovo nemoguće prestati, ako bi svoj duh i htio usmjeriti na druge stvari.

U razgovorima ćete naći vrlo važnu primjedbu. On tamo kaže: „Nazočnost Božja morala bi se zbivati više po srcu i po ljubavi negoli po razumu i po mnoštvu riječi." Veli: „Na putovima Božjim misli manje vrijede. Najpreča je ljubav."

Opisujem vam ovdje brata-laika koji je radio u kuhinji i rado upotrebljavam njegove vlastite jednostavne izraze: „Nije prijeko potrebno činiti velike

stvari. Ja prevrćem palačinke u tavi iz ljubavi prema Bogu. Ako sam dovršio posao i više nemam što raditi, bacam se na pod i molim se Bogu, kojem zahvaljujem za milost što smijem raditi. Nakon toga ustajem zadovoljan poput kralja. Ako ne mogu ništa drugo činiti, zadovoljan sam ako iz ljubavi prema Bogu smijem podići jednu slamku sa zemlje."

On nastavlja: „Svugdje se traže metode kako da se nauči ljubiti Bog. Želi se do toga cilja stići po ne znam koliko putova. Muči se velika muka da bi se s pomoću mnoštva sredstava ostalo u nazočnosti Božjoj. Nije li mnogo jednostavije i ispravnije sve što se čini činiti iz ljubavi prema Bogu, svim poslovima koje sa sobom donosi naše zanimanje svjedočiti za Boga, te, povezanošću svoga srca s njegovim, zadržati njegovu svetu nazočnost u sebi. Za to nam nisu potrebne nikakve vještine: mora se samo iskreno i jednostavno početi." Namjerno sam ovdje naveo nekoliko jednostavnih izraza samoga brata Lovre.

Ne smije se vjerovati da je dovoljno, da bismo Boga ljubili prinositi mu svagdašnji rad, moliti se za njegovu pomoć i ponavljati da ga ljubimo. Brat Lovro nije samo po tome dospio do savršenstva ljubavi. On je od samog početka mnogo više pazio na to da ne čini ništa što bi moglo omrznuti Bogu. On se odrekao svega što nije povezano s Bogom i pri tome nije mislio na sebe sama. On kaže: „Otkako sam stupio u red, ne mislim više na zasluge i na svoj spas. Otkako sam se, za pokoru svojih grijeha, posve prepustio Bogu i, iz ljubavi prema njemu, odrekao se svega što nije on, pokušao sam ostatak svojih dana živjeti tako kao da smo samo Bog i ja na svijetu."

Tako je Brat Lovro počeo s onim što je najsavršenije: svega se odrekao za Boga i sve činio iz ljubavi prema njemu. Sebe sama potpuno je zaboravio. Kad bi zamolio oproštenje od Boga, nije više mislio ni na raj ni na pakao, ni na stare ni na nove grijehe. Kad bi jednom to priznao, nije se više vraćao nazad. Na-

kon priznanja svojega grešnoga držanja, bio je savršeno miran. On je to ovako izrazio: „Pouzdajem se u Boga u životu i u smrti, u vremenu i vječnosti."

„Mi smo" - kaže on – „stvoreni samo za Boga. Dakle, ispravno činimo ako ostavljamo sebe da bismo postojali samo za njega. U njemu ćemo bolje vidjeti što nam još nedostaje i što mi, unatoč svoj muci, ne možemo naći bez njega. To je samo ostatak našega samoljublja, koje nas zavarava da smo savršeni i tako nas veže na nas same, sprečavajući nas da se uzdignemo k Bogu."

Brat mi je Lovro rekao da su ga četiri godine trle teške brige, tako velike da ga nitko na svijetu nije mogao osloboditi misli da je proklet. Ali, ni u to doba nije on mijenjao prvotnu odluku. Ne razmišljajući o tome što bi se s njim moglo dogoditi i ne zapošljavajući se vlastitom mukom, kako to inače čini većina potištenih duša, on se tješio govoreći: „Neka bude što bude, ja ću, u najmanju ruku, dok živim sve što moram činiti, činiti iz ljubavi prema Bogu." Tako je on, zaboravivši sebe sama, hoteći se rado izgubiti za Boga — upravo po tome našao sebe.

Ljubav po volji Božjoj zamijenila je u njemu vlastitu volju. U svemu što je susretao vidio je uredbu Božju. Po tome je stalno ostajao u radosti. Kad bi doživio bilo kakvu neugodnost, nije bio time zgranut; naprotiv, mislio je da bi se trebalo čuditi što se ne događa još mnogo više zla kad se pomisli za kakva je sve zla grešni čovjek sposoban. Istodobno bi uzdizao svoje misli k Bogu, znajući da on može preobrati zlo u dobro i da on, dopuštajući neka zla, sigurno ima prave i korisne razloge koji su utemeljeni u njegovu općem zasnovu vođenja svijeta. Tada bi molio za grešnike ne uznemirujući se više i ostajući u miru.

Jednoga dana morao sam mu, bez ikakve priprave, saopćiti da jedan važan posao, koji je njemu vrlo ležao na srcu i na kojem je dugo radio, ne može biti izveden jer je upravo protivno odlučeno. On je na to

samo odgovorio: „Mora se prihvatiti da ta odluka počiva na dobrim razlozima, prihvatit ćemo je i nećemo nikad više govoriti o tome." On je to doista i držao na djelu, i to vrlo temeljito: iako je često imao priliku govoriti o tome predmetu, nije više otvarao usta.

Kad je brat Lovro već bio vrlo bolestan, posjetio ga je jedan vrlo ugledan gospodin i upitao ga da li bi on, ako bi mu Bog prepustio izbor, htio još duže živjeti i tako povećati svoje zasluge, ili bi radije već sada želio doći u nebo. Dobri je brat bez predomišljanja odgovorio: „Odluku prepuštam Bogu. Moje je samo u miru čekati da se ispuni volja Božja."
Takvo ga je shvaćanje učinilo neovisnim o svim stvarima i dalo mu tako veliku unutarnju slobodu koja se može usporediti sa slobodom blaženika. On se nije osjećao obaveznim nikakvoj stranci. Predrasude su mu bile tuđe.

Prirodno domoljublje, koje susrećemo i u najsvetijih, kod njega nije imalo nikakvu odlučniju ulogu. Ipak, voljeli su ga i oni koji su u tom pogledu imali suprotna mišljenja. On je želio Dobro sasvim općenito i bilo mu je potpuno svejedno po komu ili za koga se ono događa. Bio je građanin neba i ništa na zemlji nije ga moglo zgrabiti.

Njegov pogled nije bio ograničen ni vremenom. On je sebe odavna usmjerio na vječnu zbilju. Sve je promatrao s gledišta vječnosti.

Stoga mu nije bilo važno kamo ga stavljaju i kakve mu službe daju. Dobri brat nalazio je Boga posvuda, bilo da je popravljao stare cipele, bilo da je sa zajednicom bio sabran na molitvu. Nije inzistirao da mu se dadu posebni molitveni sati, jer je mislio da Boga možemo ljubiti i moliti mu se jednako vrijedno za uobičajenoga rada kao i u samotnoj pustinji.

Njegovo je jedino sredstvo da se dođe k Bogu bilo: sve činiti iz ljubavi prema Bogu. Zbog toga mu je bilo svejedno kojom se stvari bavio samo ako bi

je mogao raditi za Boga. Nije, dakle, gledao na stvari nego na Boga. Znao je: što je koja zadaća protivnija njegovoj prirodnoj sklonosti, to je veća vrijednost ljubavi s kojom on obavlja zadaću za Boga. Znao je, uz to, da okolnosti po kojoj je nešto neznatno nikako ne umanjuje vrijednost žrtve, jer Bog, kojem ne trebaju nikakve stvari, u našim djelima gleda samo na ljubav s kojom su popraćena.

Druga karakteristična osobina brata Lovre bila je izvanredna čvrstoća, koja bi se čak mogla nazvati neustrašivošću. Ona je otkrivala jaku dušu koja je u svemu što nije Bog bila iznad strahova i nadanja. On se nije ničemu čudio i ničega se nije bojao. Ta postojanost njegove duše izvirala je iz istoga izvora kao i druge njegove vrline. Uzvišeno poimanje koje je imao o Bogu pokazivalo mu je Boga onakvim kakav on uistinu jest: najviša pravda i beskrajna dobrota. Bio je, stoga, siguran da će ga Bog voditi i činiti MU samo dobro, jer je on, sa svoje strane, čvrsto odlučio Bogu se svidjeti i sve činiti i podnositi iz ljubavi prema njemu.

Jednoga dana upitao sam ga tko mu je duhovni vođa. Odgovorio je da nema duhovnog vođe i da njeMU nije prijeko potrebno imati ga. To rješavaju njegove izvanjske dužnosti s pomoću Pravila i službe koju obavlja u redu. Evanđelje mu propisuje da ljubi Boga iz svega srca. Budući daje toga svjestan i da sam nastoji to postići, čini mu se da mu nije prijeko potreban duhovni vođa koji bi ga poticao na to. Ispojednik mu je, naprotiv, vrlo potreban da bi mu povjerio grijehe.

Oni koji su u duhovnom životu usmjereni samo na vlastita raspoloženja i osjećaje, te vjeruju da nemaju ništa važnije činiti nego ispitivati jesu li doista pobožni ili nisu, takvi ljudi ne mogu pokazati postojanost i ravnomjernost, jer se ta stanja, bilo zbog vlastite nemarnosti bilo po uredbama Božjim, neprestano mije-

njaju, budući da Bog svoje darove i svoje vodstvo oblikuje različito, po našim potrebama.

Potpuno je drukčije činio dobri brat. On se držao čvrsto puta vjere koji se ne mijenja i zato je uvijek ostao vjeran sam sebi. Trudio se dobro obavljati dužnosti svoga staleža na mjestu na koje gaje Bog postavio, i mislio je da nema potrebe težiti za drugim zadaćama (k promjeni zanimanja - nap. prev.). Umjesto da brižljivo pazi na raspoloženje i strašljivo preispituje put kojim je išao, usmjeravao je pogled na kraj puta - na Boga, te je velikim koracima hrlio u susret cilju, time što se vježbao u pravednosti, ljubavi i poniznosti. Rad mu je bio važniji od predugih razmatranja onoga što je činio.

Tako je njegova pobožnost počivala na sigurnu temelju: ona nije bila praćena nikakvim vizijama ili drugim neobičnostima. Bio je uvjeren daje u dušama koje ovise o stvorenom to vrlo često znak slabosti, jer ostaju na mjestu baveći se više poklonom nego Bogom samim. Otkako je stupio u novicijat, u njegovom životu nema takvih neobičnih ukazanja. Bilo kako bilo, on nikada, ni onima u koje je imao najveće povjerenje i kojima je otvarao srce, nije o tome govorio. Cijeloga je života išao tragovima svetih i sigurnim putem vjere. Nije se odvajao od iskušanoga puta koji je Crkva u svim vremenima odobravala, a koji vodi kroz nadu, kroz dobro djelovanje i izvršavanje svakidašnjih dužnosti. Sve mu je drugo bilo sumnjivo. Njegov zdravi ljudski razum i svjetlo koje mu je davala njegova jednostavna vjera očuvali su ga od svih opasnosti koje nas sreću na putu duha i zbog kojih mnogi danas trpe brodolom jer se, bolujući za novim, izručuju vlastitom umišljanju, znatiželji i ljudskom vodstvu...

Vodeći tako život sređen i osiguran vjerom, brat Lovro mirno je išao smrti u susret. Njegova je strpljivost uvijek, u svim životnim prigodama, bila vrlo ve-

lika, ali osobito je rasla kako je išao u susret posljednjim satima.

Ni u jednom trenutku, ni za najvećih bolova, on se nije doimao kao onaj koji je izgubio mirnoću. Radost se pokazivala ne samo na njegovu licu nego i u načinu njegova govora. To je ponukalo braću koja su ga obilazila da ga upitaju da li on doista trpi. Odgovorio je: „Oprostite mi, braćo, trpim; probadanja u boku nanose mi velike bolove, ali je moj duh tih i zadovoljan." Posjetioci su dalje pitali: „Ako bi Bog htio da ove bolove trpiš deset godina, bi li i tada bio zadovoljan." Odgovorio je: „Ne samo to vrijeme, nego, ako se Bogu sviđa da svoje boli podnosim do sudnjega dana, ništa ne bih imao protiv, jer znam da će mi Gospodin istodobno darovati unutarnji mir i radost." Što se više bližio čas njegova rastanka sa svijetom, to mu je žarča postajala vjera, dublja njegova ljubav i čežnja. Jednome je redovničkome subratu odao: „Ja više gotovo i ne moram vjerovati da Bog stanuje u mojoj duši, ja sam u to po vjeri toliko siguran da već u sebi vidim nešto od toga budućega zajedništva s Gospodinom. Ne plašim se više ni smrti, ni pakla, ni suda Božjega, ni sile sotonske, čija mi nastojanja, doduše, nisu nepoznata, ali sam ih naučio prezirati."

Pošto su htjeli još više od njega čuti, postavljali mu nova pitanja. Tako je jedan htio znati da li Lovro smatra nečim strašnim dospjeti u ruke Boga živoga, jer da nitko pouzdano ne zna da li je zaslužio ljubav ili gnjev. „Ja sam o tome osvjedočen" - odgovorio je - „ali to ne želim znati, jer mi se sve to čini isprazno. Nema ništa bolje nego se prepustiti Bogu." Jedan koji se preporučio njegovim molitvama da i od Boga izmoli milost molitvenog duha primio je odgovore: „Vi morate sa svoje strane tome pridonijeti, težite postojano da sebe učinite prijemljivim za to."

Pošto je zadnji put primio pričest, ležao je u dubokom miru - tih kao dijete. Kad su htjeli prekinuti tu šutnju i čuti njegov glas i kad su ga pitali čime se sad njegov duh bavi, rekao je: „Činim ono što ću kroza svu vječnost činiti. Zahvaljujem Bogu, hvalim ga, klanjam mu se i ljubim ga svim svojim srcem. Naša je najvažnija zadaća, braćo moja, Boga častiti i njega ljubiti, a o onome što dalje dolazi ne brinuti se." Kratko nakon toga, 12. veljače 1691, u dobi od osamdeset godina, brat je Lovro preminuo, mirno i spokojno kao što je i živio. Na njegovu blijedom licu počivao je neki sjaj.

Ovo što smo iskusili o životu i smrti toga dobrog redovničkoga brata odgovara slici pravoga kršćanskoga mudraca. Od te su vrste bili prije ljudi koji su se doista odricali svijeta da bi se brinuli za svoju dušu, za Boga i njegova Sina, Isusa Krista. Njihovo je pravilo bilo Evanđelje, predali su se svetoj mudrosti križa. Tako nam ih je opisao sv. Klement Aleksandrijski, i čini se kao da je pred očima imao čovjeka poput brata Lovre. On veli: Najvažnija zadaća filozofova, to jest kršćanskoga mudraca, jest molitva. Mudrac moli na svakom mjestu, ne sa puno riječi nego šuteći i u dubini duše: na putu, u razgovoru, u tišini, pri čitanju ili dok radi. On slavi Boga neprestano; ne samo ujutro kad ustaje i ne samo u podne: sve što on čini prikazano je Bogu na slavu. Usmjerujući se u molitvi duhovnim stvarnostima, on biva blag, prijateljski, strpljiv i istodobno jak, tako da mu iskušenja ne mogu nauditi ni u sreći ni u nesreći. Radost kontemplacije kojom se on stalno obnavlja, ne zasićujući se, sprečava ga da mu se svide mala zadovoljstva koje nudi svijet. Po ljubavi boravi on već kod svoga Gospodara, iako tijelo još prebiva na zemlji. Kako se po vjeri hranio nepristupačnim svjetlom, ne nalazi više nikakva užitka u zemaljskim stvarima. Po ljubavi je već ondje gdje treba da bude. On više ne-

ma nikakve želje jer već ima cilj svojih želja, toliko koliko je (ovdje) moguće. On ne treba da se muči samosvladavanjem jer ga ništa u ovom životu ne može rasrditi i jar ga ništa ne može odvratiti od ljubavi prema Bogu. Njemu nije teško očuvati svoj mir, jer ga ništa ne ožalošćuje otkako se osvjedočio da se sve kreće prema dobru. Ne biva bijesan, ništa ga ne uzrujava jer ljubi Boga i samo je njemu okrenut. Ne zavidi jer mu ništa ne nedostaje. Ne ljubi tako kao što prosječan čovjek ljubi prijatelje, on u stvorenjima ljubi Stvoritelja. Duša mu je postojana i ne mijenja se jer ona ne ovisi o svijetu nego je pridružena Bogu...

Brat Lovro proživio je život povučeno. Ipak, svatko, u kakvu se god položaju zatekao, može izvući veliku korist iz iskustva što je on u životu stekao. Brat Lovro poručuje ljudima koji su djelatni u svijetu da se okrenu Bogu i da ga usred svoga rada, razgovorima, za odmora - mole za milost kako bi mogli ispuniti dužnost. Njegov ih primjer opominje da zahvaljuju Bogu za sva dobročinstva i za dobra koja su njegovom dobrotom smjeli učiniti, te da, misleći na pogreške, nikad ne zaborave poniznost pred Bogom.

Ovdje nije riječ o nekoj teškoj pobožnosti koja bi se mogla obavljati samo u samostanima. Svaki čovjek ima dužnost Boga častiti i ljubiti. Ali, nijednu od tih dviju temeljnih dužnosti ne možemo ispuniti sve dok nas s Bogom ne poveže veza srca, koja će omogućiti da u svakome trenutku nađemo u njega svoje utočište. Jer, mi smo kao djeca koja se bez majčine pomoći samo s velikom mukom mogu prehraniti.

Na tom putu nije nipošto teško. Naprotiv — lako je! I nužno je svakome! To je ono što sv. Pavao preporučuje svim kršćanima: neprestano moliti. Oni koji to ne čine nisu svjesni što im treba i da su tako nesposobni za dobro. Oni ne znaju tko su oni i tko je Bog, zaboravljaju da bez Isusa Krista ne bi mogli živjeti.

To što netko mora puno raditi u svijetu nije nikakva isprika da sebi uskrati tu dužnost. Bog je posvuda. I posvuda se može na njega usmjeriti. Srce se može povezati s njime na tisuću raznih načina. Samo s malo ljubavi to nije teško.

Ljudi koji su se povukli iz životnih nemira mogu još bolje uzeti Lovrin život kao uzor kako su oslobođeni od većine svakidašnjih dužnosti, kojima su drugi ljudi zaokupljeni, njih ne bi smjelo ništa ometati da nasljeduju dobroga Brata. Oni mogu ostaviti po strani sve druge misli i truditi se još samo oko toga da sve što čine, čine iz ljubavi prema Bogu, i da njemu, kako brat Lovro nazva: „dadnu sve za sve".

Hoteći živjeti za Boga, on se na uzoran način svega odrekao i nipošto nije mislio samo na sebe, ni samo na svoje spasenje. Bilo mu je svejedno koja bi mu se služba i koje zaposlenje dalo. Još jedno treba imati na umu: u svim tim vježbama duha Lovro je očuvao svoju slobodu.